

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Anelma Lammi

Ekaterina Protassova

Helsingin yliopiston nykykielten laitos

VENÄJÄN ja ITÄ-EUROOPAN INSTITUUTTI
INSTITUTE for RUSSIA and EASTERN EUROPE

Helsinki 2011

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. Selvityksen tavoitteet	6
2.1 Kulttuuri- ja yhteiskuntaelämään osallistuminen ja sen esteet	7
2.2 Tutkimuskysymykset	8
3. Tutkimusmenetelmät ja aineisto	8
3.1 Aineistonkeruumenetelmät	9
3.2 Haastattelut.....	9
3.3 Vastaaja-profiili.....	10
4. Analyysimenetelmät ja yleisiä huomioita	12
4.1 Erilaiset yleisöt – painopisteen valinta.....	15
4.1.1 Sukupolvierot.....	15
5. Kulttuuripalvelujen käyttö ja tuotanto eri kulttuurin aloilla	17
5.1 Musiikki	18
5.2 Ooppera ja baletti	19
5.3 Teatteri	19
5.4 Elokuva	20
5.5 Kuvataiteet	21
5.6 Museot.....	21
5.7 Kirjallisuus	21
5.7.1 Kirjastopalvelut.....	22
5.7.2 Venäjänkieliset kirjallisuuslehdet ja kirjailijat.....	24

6.	Media ja tiedonsaanti	25
6.1	Sähköinen media	25
6.1.1.	Radio	25
6.1.2.	TV	25
6.1.3.	Internet	26
6.1.4.	Sosiaalinen media ja sosiaaliset verkostot	27
6.2	Sanoma- ja aikakauslehdet	28
6.3	Mikä lisää median käyttöä	29
6.4	Tiedotus kulttuuripalveluista	29
7.	Esteet ja vaikeudet kulttuuripalvelujen käytössä ja tuotannossa	30
7.1	Käytännön esteet	31
7.2	Kielitaito	31
7.3	Asenteelliset kysymykset	31
7.3.1	Venäjänkielisten asenteet	31
7.3.2	Suomenkielisten asenteet	32
8.	Kulttuuripalvelujen käytön ja tuotannon edistäminen	34
9.	Kulttuuri harraste- ja yhdistystoimintana	34
10.	Osaamispotentiaali ja työllistyminen kulttuurin aloille	36
11.	Ehdotukset	38
12.	Tiivistelmä	40
13.	Lähdeluettelo	43
	LIITE 1	45
	LIITE 2	46
	LIITE 3	53
	LIITE 4	60

1. Johdanto

Eri kieliä puhuvilla Suomeen muuttaneilla on kaksi kieleen ja kulttuuriin liittyvää isoa haastetta:

- 1) omaksua suomen kieltä ja kulttuuria suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen tueksi; ja toisaalta
- 2) säilyttää äidinkielen taito ja siteet lähtömaan kulttuuriin.

Kulttuuriosallistumisella on merkittävä rooli näiden molempien haasteiden kannalta. Niinpä näiden kahden prosessin tukemiseksi ja palveluiden kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on päättänyt selvittää eri maahanmuuttajaryhmien kulttuuripalvelujen käyttöä ja tuottamista, ryhmien integroitumista Suomen kulttuurielämään sekä toimenpiteitä, joilla edistetään maahanmuuttajien osallistumista yhteiskunnalliseen elämään. Selvitys pohjautuu opetusministeriön maahanmuuttopoliittisiin linjauksiin 2009 (Opetusministeriö 2009:48).

Selvitystyö päätettiin käynnistää kahdesta suurimmasta maahanmuuttajien kielivähemmistöstä, venäjän- ja vironkielisistä. Venäjänkielisiä koskevan selvityksen ovat laatineet Anelma Lammi ja Ekaterina Protassova Helsingin yliopiston nykykielten laitokselta yhteistyössä Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin (VIEI) kanssa. Samaan aikaan tehtiin vastaava selvitys myös Suomen vironkielisistä, josta vastaavat Åbo Akademi ja Tuglas-seura. Kyseessä on pilottihanke, joka antaa suuntaviivoja jatkokyöskentelyä varten. Tämän lisäksi selvitystyölle on muodostettu useiden eri laitosten ja organisaatioiden edustajista koostuva ohjausryhmä, joka seuraa sekä venäjänkielisiä että vironkielisiä koskevien selvitysten kulkua, ohjausryhmän kokoonpano selviää Liitteestä No 1. Selvitys tehtiin ajanjaksolla 10/2010 – 09/2011.

Itse asiassa venäjänkielisiä on Suomessa ollut pitkään ja muuttoliike on aiemmilla vuosisadoilla tapahtunut muutamana muuttoaaltona (ks. mm. Iskanius 2006: 35-38, Jasinskaja-Lahti 2007: 46-53, Protassova 2004, Shenshin 2008, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 6-9):

1. muuttoaalto 1700-luvun alussa: venäläisiä talonpoikia siirretään Venäjän Ruotsi-Suomelta valtaamille alueille Karjalan kannakselle (nk. Vanha Suomi)
2. muuttoaalto autonomian aikana 1809-1917: sotilaita, virkamiehiä, kauppiaita ja pappeja siirtyä työtehtäviin Suomeen ja asettuu asumaan Suomeen
3. muuttoaalto 1917-1935: Venäjän vallankumousta pakenevia saapuu Suomeen, osa heistä jatkaa edelleen Euroopan muihin maihin

4. muuttoaalto 1943-1944: inkerinsuomalaisia siirtyy Suomeen toisen maailmansodan jaloista, suurin osa palautetaan Neuvostoliittoon sodan päätyttyä
5. muuttoaalto 1990-luvulla:
  - a. inkeriläisten ja muiden suomalaissukuisten paluumuutto, inkeriläisistä suurin osa on venäjänkielisiä;
  - b. muiden venäjänkielisten muutto Suomeen Venäjältä, Virosta ja muilta entisen Neuvostoliiton alueilta

Jonkin verran venäjänkielisiä muutti Neuvostoliitosta Suomeen 1950-1970 -luvuilla lähinnä avioliittojen kautta. Venäjänkielisten muuttoliike Suomeen alkoi kasvaa 1980-luvun lopulla ja on jatkunut tasaisena 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa (ks. mm. Iskanius 2006: 17-18, Jasinskaja-Lahti 2007: 46-53, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 6-9). Lyhyt selvitys venäjänkielisten Suomeen muuton eri vaiheista löytyy esim. raportista *Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä* (Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 6-9). Saman raportin liitteessä nro 3 (mt., 66-79) on kattava listaus vuosina 1987-2002 tehdyistä Suomen venäjänkielistä väestöä koskevista tutkimuksista.

Tällä hetkellä äidinkielen mukaan tarkasteltuna Suomen väestön suurimmat kieliryhmät ovat suomi, ruotsi, venäjä ja viro. Tarkemmat luvut ja prosentuaaliset osuudet on annettu alla olevassa taulukossa.

Taulukko 1. Suomen väestön suurimmat kieliryhmät vuonna 2010

Äidinkieli	Väestön määrä	%
Suomi	4 857 903	90,37
Ruotsi	291 153	5,42
Venäjä	54 559	1,01
Viro	28 493	0,53

Näin ollen Suomen venäjänkieliset ovat lukumäärältään toiseksi suurin kielivähemmistö ruotsinkielisten jälkeen, kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat vironkieliset. (Väestörekisterikeskus 2011.) Tämän lisäksi venäjänkieliset ovat myös olleet toistaiseksi tasaisesti kasvava maahanmuuttajaryhmä. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna Suomen venäjänkielisistä naisia on n. 60 % ja miehiä n. 40 % (Tilastokeskus 2010).

Taulukko 2 Suomen venäjänkieliset sukupuolen mukaan vuonna 2010

	Lukumäärä	%
--	-----------	---

Miehet	21 529	39
Naiset	33 030	61
Yhteensä	54 559	100

län mukaan tarkasteltuna Suomen venäjänkieliset jakautuvat hyvin tasaisesti eri ikäluokkiin, eniten heitä on edustettuina 20-55 –vuotiaissa (Tilastokeskus 2010).

Taulukko 3 Suomen venäjänkieliset iän mukaan 2010

<i>Ikä vuosina</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
0-4	2794	5
5-9	2796	5
10-14	2514	5
15-19	3063	6
20-24	4711	9
25-29	5574	10
30-34	5085	9
34-39	5155	9
40-44	4706	9
45-49	4977	9
50-54	4683	9
55-59	3539	6
60-64	2229	4
65-69	824	2
69-74	983	2
75-	926	2
Yhteensä	54559	100

Asuinpaikan mukaan tarkasteltuna 46 % Suomen venäjänkielisistä asuu Uudenmaan maakunnassa (Tilastokeskus 2010). Pääkaupunkiseudulla venäjänkielisiä on eniten, n. 40 % kaikista venäjänkielisistä (Iskanus 2006: 17, Shenshin 2008). Tämän lisäksi muuta Suomea enemmän venäjänkielisiä asuu Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnissa. Pääkaupungin ulkopuolella venäjänkielisiä on eniten suurimmissa kaupungeissa ja rajaseudun kunnissa ja kaupungeissa (Shenshin 2008).

Taulukko 4 Suomen venäjänkieliset asuinpaikan maakunnan mukaan 2010

<i>Maakunta</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
Uudenmaan maakunta	24891	46
Varsinais-Suomen maakunta	4189	8
Satakunnan maakunta	1042	2
Kanta-Hämeen maakunta	741	1
Pirkanmaan maakunta	3220	6
Päijät-Hämeen maakunta	2603	5
Kymenlaakson maakunta	3805	7

Etelä-Karjalan maakunta	3107	6
Etelä-Savon maakunta	1268	2
Pohjois-Savon maakunta	1411	3
Pohjois-Karjalan maakunta	2297	4
Keski-Suomen maakunta	1692	3
Etelä-Pohjanmaan maakunta	578	1
Pohjanmaan maakunta	661	1
Keski-Pohjanmaan maakunta	187	0
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	1309	2
Kainuun maakunta	743	1
Lapin maakunta	712	1
Ahvenanmaa	103	0
Koko maa	54 559	100

2. Selvityksen tavoitteet

Puhuttaessa maahanmuuttajien sopeutumisesta uuteen maahan käytetään termejä kotouttaminen, kotoutuminen ja integraatio. *Kotouttamisen* avulla pyritään siihen, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Toisaalta pidetään yhtenä tavoitteena myös heidän oman kielensä ja kulttuurinsa säilyttämistä. Tällöin tarkoitetaan yhteiskunnan toimia sopeutumisen helpottamiseksi. *Kotoutuminen* viittaa terminä maahanmuuttajien omaan toimintaan, varsinkin oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen edellyttää nimenomaan maahanmuuttajien omaa panosta. (Saukkonen 2010: 7-8, Sisäasiainministeriö 2010b.) *Integraatio* on yleisempi käsite, joka kattaa kotouttamisen ja kotoutumisen (Saukkonen 2010: 7-8). Tässä selvityksessä käytetään termejä kotouttaminen ja kotoutuminen. Perinteisesti maahanmuuttajien kotoutumisen on katsottu riippuvan lähinnä työllistymisestä, sijoittumisesta koulutukseen sekä suomen kielen omaksumisesta, kulttuurielämän taas on katsottu kuuluvan jokaisen yksityiselämään (Joronen 2009a). Vuoden 2010 Maahanmuuttajabarometrissa haastatelluille kotoutumisen kannalta tärkeimpiä olivat: työ, suomen tai ruotsin kielitaito, turvallisuus sekä terveystalvelut. Viime aikoina osallistuminen kulttuurielämään ja vapaa-ajan toimintaan on yhä enenevässä määrin nähty kotouttamista vahvistavana (Joronen 2009a: 11-12). Myös suomalaisessa kansallisessa kulttuuripolitiikassa maahanmuutto on otettu enenevästi huomioon viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan, yhteenveto suomalaisesta kulttuuripolitiikasta maahanmuuton ja maahanmuuttajien kannalta löytyy Saukkoselta (2010: 97-105). Selvityksessä käsiteltävät aiheet – osallistuminen

kulttuurielämään ja yhdistystoimintaan – ovat kotouttamis- ja kotoutumisprosessien kannalta merkittäviä.

2.1 Kulttuuri- ja yhteiskuntaelämään osallistuminen ja sen esteet

Kulttuuri- ja yhteiskuntaelämään osallistumista voidaan tarkastella ainakin seuraavista kolmesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin voidaan kysyä, minkälainen on erilaisten kulttuuripalvelujen saatavuus, ts. onko maahanmuuttajilla erityisiä esteitä, joiden vuoksi he eivät voi käyttää kulttuuripalveluja halutussa määrin. Yleisiä kulttuuripalvelujen käyttöön vaikuttavia tekijöitä ovat ikä, sukupuoli, tulotaso, elämänvaihe ja oma koulutus sekä eritoten oman äidin koulutus, ja maahanmuuttajien kohdalla lisäksi kulttuuritaustan merkitys (ks. esim. Joronen 2009a: 13-17, Joronen 2009c: 80-81). (Lagerspetz 2011.) Jorosen (2009b: 61) selvityksessä venäjänkielisillä maahanmuuttajilla harrastukset olivat korkeimmin koulutetuille tärkeämpi elämänalue kuin vähemmän koulutetuille. Samassa tutkimuksessa (Joronen 2009b: 62-63) kävi myös ilmi, että venäjänkielisillä miehillä harrastusten arvostus ei vaihdellut ikäryhmissä, kun taas naisilla ikä vaikutti harrastusten arvostukseen ja oli korkeimmillaan ikäryhmässä 35-44 vuotta. Toisaalta venäjänkielisillä vapaa-ajan arvostus ei ole yhteydessä siihen, onko heillä lapsia, mutta naimattomat arvostavat vapaa-aikaa enemmän kuin naimisissa olevat (Joronen 2009b: 63).

Valtaväestöstä eroava kulttuuritausta voi olla este sekä kulttuuripalvelujen käytölle että harrastetoiminnalle (Lagerspetz 2011). Vaikka suomenkielisten ja venäjänkielisten väliset erot eivät tässä suhteessa ole erityisen suuret, selvityksessä tuli esiin joitakin eroavaisuuksia. Tavanomaisia esteitä kulttuuripalveluiden käytölle ovat tiedon puute, tarjonnan vähäinen kiinnostavuus, maksujen korkeus ja ajan puute. Maahanmuuttajilla tällaisia esteitä ovat puutteellinen kielitaito, sopivan seuralaisen tai verkostojen puute ja välimatkat. Kiinnostavan tarjonnan tärkeys viittaa jo toiseen näkökulmaan: tavoitteena ei välttämättä tarvitse olla koko väestön tuominen samanlaisten, kuinka tahansa korkeatasoisiksikin ymmärrettyjen kulttuuripalvelujen piiriin, vaan sellainen palvelujen monimuotoisuus, joka palvele yhtä hyvin erilaisista kulttuuritaustoista tulevia henkilöitä ja yleisöjä. (Lagerspetz 2011.)

Kolmas tärkeä näkökulma korostaa kulttuurielämän demokraattisuutta siten, että tarkastellaan eri väestöryhmiin kuuluvien ihmisten omaa aktiivisuutta kulttuuria tuottavina harrastajina sekä heidän mahdollisuuksiaan opiskella kulttuurin aloja ja toimia niillä ammattimaisesti. Jotkin omaehtoisen kulttuoriosallistumisen esteet voivat johtua sopivien toimintamahdollisuuksien, koulutus- ja tukipalvelujen tai tarpeellisen rahoituksen riittämättömyydestä niillä kulttuurin aloilla,

jotka ovat henkilön kannalta keskeisiä. Kun kotoutumisen tärkeänä osa-alueena pidetään oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä, korostuu myös se, miten merkittävää on parantaa omaehtoisen kulttuuriosallistumisen mahdollisuuksia. (Lagerspetz 2011, Saukkonen 2010: 24.) Vuoden 2010 Maahanmuuttajabarometrissa haastatelluista puolet ilmoitti voineensa säilyttää omaa kulttuuriaan Suomeen tulon jälkeen ja tärkeimmiksi kanaviksi katsottiin yhteydenpito sukulaisiin ja ystäviin Suomessa, oma kieli, ruokakulttuuri sekä myös oma kirjallisuus (Sisäasiainministeriö 2010a). Kulttuurielämään osallistumista voi tarkastella kotoutumista tukevana toimintana, mutta toisaalta maahanmuuttajien panos voi rikastuttaa suomalaista kulttuurielämää (Saukkonen 2010: 40-41).

2.2 Tutkimuskysymykset

Selvityksellä kartoitettiin seuraavia kysymyksiä:

- mitä kulttuuripalveluja Suomessa pysyvästi asuvat yli 15-vuotiaat venäjänkieliset käyttävät, missä muodossa ja millä kielellä
- mitä kulttuuripalveluja laitokset ja järjestöt tuottavat erityisesti venäjänkieliset huomioiden
- mitä mahdollisia esteitä venäjänkielisillä on kulttuuripalveluiden käytölle
- mitä mahdollisia esteitä laitoksilla ja järjestöillä on tuottaa kulttuuripalveluja venäjänkielisille
- mikä edistäisi kulttuuripalvelujen käyttöä ja tuottamista
- millaista harrastetoimintaa venäjänkielisillä on kulttuurin aloilla
- millaista yhdistystoimintaa venäjänkielisillä on kulttuurin aloilla
- millaista kulttuuriosaamista venäjänkielisten parista löytyy ja mitkä ovat näköalat työllistymiselle kulttuurin aloille

3. Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Selvitys tehtiin kyselytutkimuksen ja haastattelujen pohjalta. Alla on lueteltu yksityiskohtaisemmin selvityksen muodot ja vaiheet:

- 1) Kulttuuripalvelujen käyttäjille suunnattu sähköinen kyselytutkimus
- 2) Tiedottaminen kyselylomakkeesta eri kanavien kautta
- 3) Kyselylomakkeella saatujen tulosten analysointi
- 4) Kulttuurin aloilla toimivien laitosten ja järjestöjen haastattelut
- 5) Haastatteluissa saatujen tietojen analyysi

6) Raportointi

3.1 Aineistonkeruumenetelmät

Kyselylomakkeella pyrittiin selvittämään kulttuuripalveluiden käyttäjien näkökantoja. Kyselyn kohderyhmäksi on katsottu kaikki ne pysyvästi Suomessa asuvat yli 15-vuotiaat, jotka säännöllisesti käyttävät venäjän kieltä. Kriteerinä on siis venäjän kielen käyttö, riippumatta siitä, mistä maasta Suomeen on muutettu, mikä on henkilön kansallisuus tai kansalaisuus, kuinka pitkään on asuttu Suomessa tai onko henkilö syntynyt Suomessa.

Kyselylomake oli venäjänkielisenä sähköisessä muodossa VIEI:n Internet-sivuilla 21.2. – 31.3.2011, joten vastaamiseen oli aikaa runsaat viisi viikkoa. Kyselylomakkeen suomenkielinen versio on Liitteessä 2. Kyselylomakkeeseen oli mahdollista vastata anonymisti tai ilmoittaa myös yhteystietonsa. Kyselylomakkeesta tiedotettiin laajalti venäjänkielisessä mediassa (YLE:n venäjänkieliset uutiset, radioasema Sputnik ja Spektr-lehti) sekä erilaisten postituslistojen ja venäjänkielisten järjestöjen kautta.

Suomen venäjänkieliset ovat järjestäytyneet sekä yleisellä tasolla että kulttuurin alalle suureen määrään järjestöjä. Tällaisia järjestöjä on sekä pääkaupunkiseudulla että muualla Suomessa. Muutenkin Suomen venäjänkielisillä on laajat keskinäiset sosiaaliset verkostot, sekä perinteisessä mielessä että sosiaalisessa mediassa. Näin ollen kyselylomakkeesta tiedottaminen oli mahdollista sekä järjestökentän että yksittäisten ihmisten omien verkostojen kautta, mikä johti erittäin hyvään vastanneiden määrään, vastauksia tuli yhteensä 439. Jatkossa kyselylomakkeeseen netissä vastanneista käytetään ilmaisua *vastaaja*, kun taas haastateltujen laitosten ja järjestöjen edustajiin viitataan ilmaisulla *haastateltu*.

3.2 Haastattelut

Haastatteluilla pyrittiin kartoittamaan kulttuuripalvelujen tuottajien näkökantoja. Haastatteluihin valittiin erilaisia kulttuurin aloilla toimivia laitoksia (ooppera, teatteri, kirjasto, kulttuurikeskus) ja järjestöjä. Osa niistä tuottaa kulttuuripalveluja koko väestölle, osa tarjoaa lisäksi palveluja myös venäjänkielisille ja osa erityisesti venäjänkielisille. Haastatellut laitosten ja järjestöjen edustajat on lueteltu aakkosjärjestyksessä sukunimen mukaan Liitteessä 4. Laitoksia ja järjestöjä pyydettiin ensin nimeämään sopiva edustaja haastateltavaksi, sen jälkeen nimetyt haastateltavat saivat haastattelun kysymykset etukäteen sähköpostitse tutustumista varten, kirjallisia vastauksia ei edellytetty. Haastattelut tehtiin etukäteen lähetettyjen kysymysten pohjalta, kysymysten

suomenkielinen versio on Liitteessä No 3. Suurin osa haastatteluista tehtiin puhelinhaastatteluina, osassa haastatteluista myös tavattiin laitoksen tai järjestön edustaja henkilökohtaisesti. Venäjänkielisille toimijoille kysymykset lähetettiin sekä suomeksi että venäjäksi ja haastattelu oli mahdollista antaa suomeksi tai venäjäksi.

3.3 Vastaajaprofiili

lältään vastaajat olivat 15-80 –vuotiaita. Viiden vuoden ikäryhmiin jaettuna suurin osa vastaajista kuului ikäluokkiin 21-50 vuotta (77 %), näistä suurin vastaajaryhmä oli 31-35-vuotiaat, joita oli 16 % vastaajista, muissa viiden vuoden ikäryhmissä välillä 21-50 vuotta prosentuaalinen osuus oli 10-12 %.

Taulukko 5 Vastaajien ikäjakauma

<i>Ikäryhmä, vuosia</i>	<i>Syntynyt vuosina</i>	<i>Vastausten lukumäärä</i>	<i>% osuus kaikista vastanneista</i>
15-20	1991-1996	13	3
21-25	1986-1990	57	13
26-30	1981-1985	52	12
31-35	1976-1980	72	16
36-40	1971-1975	56	13
41-45	1966-1970	47	11
46-50	1961-1965	51	12
51-55	1956-1960	37	8
56-60	1951-1955	29	7
61-65	1946-1950	14	3
66-70	1941-1945	4	1
71-75	1936-1940	5	1
75-80	1931-1936	2	0
Yhteensä		439	100

Vastaajajoukko oli melko naisvaltaista, naisia vastaajista oli 78 % ja miehiä 21 %, 3 vastaajasta ei ole tätä tietoa. Tällainen sukupuolijakauma heijastelee naisten suurempaa osuutta kaikkien Suomen venäjänkielisten joukossa, mutta ei täysin vastaa koko venäjänkielisen väestön sukupuolijakaumaa, jossa naisia on n. 60 % ja miehinä n. 40 %. Vastaajajoukossa naiset ovat siis jonkin verran yliedustettuina. On kuitenkin todettava, että osa haastatteluista oli sitä mieltä, että suurin osa kulttuuripalvelujen käyttäjistä on naisia. Vastaajista 60 %:lla asuinpaikka on pääkaupunkiseudulla, jolla suurin osa Suomen venäjänkielisistä myös asuu. Muu Suomi on kuitenkin melko hyvin edustettuna, vastaajia oli Rovaniemeltä Etelä-Suomeen sekä suuremmista kaupungeista että pienistä kunnista. Toimen mukaan tarkasteltuna suurin ryhmä, 40 %, oli

työssäkäyviä, 21 % oli opiskelijoita, osa-aikatyössä 13 % ja työttömiä 13 %. Muut toimeen liittyvät vaihtoehdot olivat vähemmän edustettuina (0-5 %).

Vastaajista 98 % on syntynyt muualla kuin Suomessa, näistä 92 % on muuttanut Suomen vuosina 1990 – 2010. Suurin osa vastanneista, 61 %, on muuttanut Suomeen Venäjän Federaatiosta, toiseksi eniten on Neuvostoliitosta muuttaneita (18 %), Baltian maista muuttaneita on 9 %. Vastaajia pyydettiin myös ilmoittamaan, mikä syy vaikutti eniten Suomeen muuttoon, 30 %:lla syynä oli avioliitto ja 29 %:lla suomalaiset sukujuuret. Opiskelun takia Suomeen muuttaneita oli 10 %, työperäisiä maahanmuuttajia 14 % ja 13 %:lla oli jokin muu syy. Maahanmuuttajabarometrissa on esitetty vastaavat tiedot venäläisistä erikseen ja tässä raportissa yleisin syy on avioliitto (36 %), seuraavina tulevat paluumuutto (21 %), työ (19 %), opiskelu (11 %), perhesyyt (8 %) ja muu (5 %).

Vastaajia pyydettiin arvioimaan venäjän, suomen, ruotsin ja englannin kielen taitoaan sekä sitä, mitä näistä kielistä he pääasiallisesti käyttävät päivittäin kotona, työssä ja opiskelussa. Venäjän kieli on äidinkieli 86 %:lla ja 12 % ilmoitti olevansa kaksikielisiä (venäjä ja suomi). Mitä tulee suomen kielen taitoon, 40 % ilmoitti puhuvansa suomea hyvin, 22 % täydellisesti, 17 % kohtalaisesti, 9 % ymmärtää ja puhuu vähän, 8,5 % pärjää arkielämän tilanteissa ja 3 % ei puhu suomea ollenkaan. Maahanmuuttajabarometrissa löytyvät erikseen tiedot venäläisten omasta arviosta suomen kielen taidostaan, ja 56 % ilmoittaa puhuvansa suomea melko hyvin ja 23 % melko huonosti. Ruotsin kielen taito on merkittävästi harvinaisempaa; 71 % ei puhu ollenkaan ruotsia ja 15 % ymmärtää ja puhuu vähän. Englannin kielen taidon suhteen vastaajat jakautuivat tasaisesti kaikkiin kielitaidon ryhmiin, suurimpana ryhmänä olivat ne, jotka puhuvat englantia hyvin, 25 %. Omat arviot suomen, ruotsin ja englannin kielen taidoista on esitetty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 6 Vastaajia pyydettiin antamaan oma arvio suomen, ruotsin ja englannin kielen taidosta alla lueteltujen kriteerien mukaisesti

	Suomen kieli		Ruotsin kieli		Englannin kieli	
	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%
en puhu	13	3	312	71	49	11
ymmärrän ja puhun vähän	38	9	68	15	72	16
selviydyn arkielämän tilanteissa	37	8,5	15	3	71	16
puhun kohtalaisesti	75	17	13	3	79	18
puhun hyvin	179	40	6	1	111	25
puhun	95	22	2	0	47	11

täydellisesti						
ei ilmoitettu	2	0,5	23	5	10	2
Yhteensä	439	100	439	100	439	100

Tiedusteltaessa kielten käyttöä eri tilanteissa 67 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä kotona venäjää, 13 % suomea ja 13 % sekä suomea että venäjää. Vastaavanlaatuinen tulos on myös Iskaniuksen (2006: 111-112) tutkimuksessa, jossa vastaajina oli 256 venäjänkielistä nuorta lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista. Työssä 50 % vastaajista käyttää suomea, 16 % suomea ja venäjää, 10 % venäjää ja 9 % englantia. Opiskelussa taas 37 % käyttää suomea, 11 % suomea ja venäjää, 8 % englantia ja 6 % venäjää. Tarkemmat tiedot eri kielten käytöstä löytyvät alla olevasta taulukosta.

Taulukko 7 Ilmoita kieli, jota käytät pääasiallisesti päivittäin kotona, töissä ja opiskelussa

	<i>Kotona</i>		<i>Töissä</i>		<i>Opiskelussa</i>	
	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
venäjä	292	67	46	10	27	6
suomi	56	13	218	50	164	37
englanti	15	3	40	9	34	8
ruotsi	2	0	1	0	1	0
muu	7	2	9	2	2	0
suomi ja venäjä	58	13	72	16	49	11
ei tietoa	9	2	53	12	162	37
Yhteensä	439	100	439	100	439	100

Vastaajajoukko oli sangen korkeasti koulutettua, 70 %:lla vastanneista on korkeakoulututkinto ja 17,5 %:lla ammattikorkeakoulututkinto. Suurimmassa osassa vastauksista koulutus on hankittu joko Neuvostoliitossa (31 %), Venäjällä (33 %) tai Suomessa (25 %). Vastanneista 44 % oli saanut koulutuksensa (tai saamassa koulutusta) 2000-luvulla, 21 % oli saanut koulutuksensa 1990-luvulla ja 18 % 1980-luvulla.

4. Analyysimenetelmät ja yleisiä huomioita

Kyselylomakkeiden vastauksista analysoitiin erityisesti eri kulttuuripalvelujen käyttöä ja laatua, sitä, millä kielellä palveluita käytetään, mistä saadaan tietoa kulttuuripalveluista ja millaisia esteitä niiden käytölle on. Kyselylomakkeiden tuloksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että vastaajia ei valittu iän, sukupuolen, asuinpaikan tms. mukaan, vaan lomake oli vapaasti täytettävissä. Lisäksi hyvin suuri osa vastaajista osoittautui kulttuurin suurkuluttajiksi, ja näin ollen vastaukset eivät anna kokonaiskuvaa kaikista venäjänkielisistä. Toisaalta vastaajaprofiili antaa osviittaa siitä, millaisia kulttuuripalveluja käytetään ja toivotaan niiden joukossa, jotka jo käyttävät

kulttuuripalveluja. Vaikeampi tällaisen vastaajajoukon perusteella on arvioida sitä, miten kulttuuripalvelujen piiriin saataisiin sellaisia Suomen venäjänkielisiä, jotka niitä eivät toistaiseksi juurikaan käytä.

Suuri osa vastaajista oli naisia, vaikka venäjänkielisten koko joukossa naisia on selvästi enemmän, tästä huolimatta naiset ovat vastaajina yliedustettuja. Osa vastaajista kommentoi myös lastenkulttuuria, mutta vastaajat ovat vähintään 15-vuotiaita, joten vastaukset edustavat aikuisnäkökulmaa ja eritoten keski-ikäisten näkökulmaa. Kulttuurin aloja koskevissa kysymyksissä vastaajien vastaukset olivat myös joissakin tapauksissa ristiriitaisia ja näin ollen vaikeasti tulkittavissa, vastaaja saattoi ensin ilmoittaa lukevansa 0 kirjaa vuodessa ja myöhemmin vastata, että lukee kirjoja venäjän kielellä ja että luettava materiaali hankitaan kirjastosta. Osa vastauksista on verrattu vuoden 2010 Maahanmuuttajabarometriin (Sisäasiainministeriö 2010a), johon osallistui 228 venäläistä eli 54 % vastaajista, vertailua on tehty erityisesti silloin, kun Maahanmuuttajabarometrin tuloksissa venäläiset on esitetty erillisenä ryhmänään. On kuitenkin pidettävä mielessä, että Maahanmuuttajabarometrissa on käytetty satunnaisotosta, jolle kysely on suunnattu, kun taas tähän kyselyyn sai vapaasti vastata Internetissä. Kyselylomakkeessa oli valmiiden kysymysten lisäksi lopussa tilaa omille, vapaille kommenteille.

Mahdollista on myös jonkinasteinen vääristymä järjestötoiminnan suuntaan. Kyselylomakkeesta tiedotettiin järjestöjen kautta, joten voidaan olettaa järjestöaktiivien olevan hyvin edustettuina vastaajien joukossa, lisäksi haasteltavien joukossa oli myös järjestöjen edustajia. Haastatteluihin pyrittiin saamaan erilaisia laitoksia ja järjestöjä sekä kulttuurin tuottamisen että harrastamisen aloilta. Kaikki haastattelupyynnön saaneet tahot eivät ehtineet tai halunneet antaa haastattelua. Suurin osa haastatelluista tahoista sijaitsee pääkaupunkiseudulla, mutta mukaan saatiin myös muissa kaupungeissa toimivia.

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että **kulttuuripalvelut eivät ole ensisijainen huolenaihe sopeutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan, vaan että ensin tulee huolehtia venäjänkielisten maahanmuuttajien työllistymisestä ja täydennyskoulutuksesta**. Osa ilmoitti lisäksi, että on vaikeaa työllistyä sille alalle, jolle on hankittu koulutus muualla kuin Suomessa, esim. Venäjällä. Myös laitosten ja järjestöjen haastatteluista kävi ilmi, että osalla kulttuurin aloista ulkomailla hankitun koulutuksen täydentäminen Suomessa ei ole helppoa, esimerkiksi käy kirjastoala. Jotkut kommentoivat myös sitä, että työttömällä on paljon aikaa, mutta vähän rahaa kulttuurin

harrastamiseen. Kun sitten työpaikka on saatu, taloudellinen tilanne kohenee, mutta vastaavasti aikaa kulttuurille jää vähemmän. Näin ollen kaikki vastaajat eivät nähneet kulttuuria kotoutumisprosessia tukevana, vaan katsoivat, että kulttuurin harrastus tulee vasta sen jälkeen, kun jonkinasteinen sopeutumisprosessi on jo tapahtunut.

Hyvin selkeä viesti sekä kyselylomakkeeseen vastaajilta että laitosten ja järjestöjen edustajilta oli se, että **suomen kielen opetusta tulee tehostaa**. Maahanmuuttajille järjestetään suomen kielen alkeiskursseja, tällaiseen opetukseen osallistuvat kaikki yhdessä äidinkielestä riippumatta. Erityisesti toivottiin suomen kielen alkeisopetusta venäjän kielellä, tällöin opetuksessa voidaan erityisesti huomioida ne vaikeudet, joita suomen kielen puhuminen tuottaa venäjää äidinkielenään puhuvalle. Toivottiin myös, että saatavilla olisi nykyistä enemmän suomen kielen oppimateriaalia venäjän kielellä. Myös kielitaidon jatko-opiskeluun toivottiin lisää kursseja. Yksi haastateltu totesi, että Suomessa tunnutaan ajateltavan, että ensin tulee suomen kielen taito ja sitten muu kotoutuminen. Näin ei välttämättä ole, kotoutumisen tulee alkaa ensin vähemmistön omalla kielellä tarjottavina dokumentteina, nettisivuina ja muina palveluina. Osa saavuttaa kielitaidon nopeasti, mutta osalle kielitaidon saavuttaminen vaatii paljon aikaa ja tällöin muu kotouttaminen tulee aloittaa venäjän kielellä. Lisäksi venäjän kielen aseman huomioiminen lainsäädännössä kohottaisi venäjänkielisten itsearvostusta ja lisäisi kiinnostusta kotoutumiseen, suomen kielen oppimiseen ja tutustumiseen suomalaiseen kulttuuriin.

Monille venäjänkielisille kulttuuri tarkoittaa ensisijaisesti korkeakulttuuria ja eritoten sen perinteisiä ja kanonisoituneita muotoja. Tällaisen korkeakulttuurin tarjoaminen edellyttää sen tarjoajilta syvällistä perehtymistä ja edistyneitä taitoja. Kulttuurin harjoittamisessa korostuvat perinteet ja niiden kunnioittaminen. Perinteisimmillään pitkään alalla ollut ja harjaantunut kulttuuriosaja tarjoaa klassisen venäläisen kulttuuriperinteen tuotetta pitäytyen tiukasti sen perinteiseen esitystapaan, esim. näyttämötaide, ooppera tai baletti. Tältä kannalta katsoen suomalainen kulttuuri näyttää ohuelta, perinteettömältä ja kovin modernilta. Oli synnä sitten lyhyemmät perinteet tai ei, suomalaiset suhtautuvat kulttuuriin tältä osin hiukan toisin. Vertailussa klassikoiden ja modernimman kulttuurin välillä painotus voi olla modernimman ja kokeilevamman hyväksi ja myös klassikoita käsitellään nykyajan lähtökohdista käsin. Monesta venäjänkielisestä suomalainen nykykulttuuri vaikuttaa vieraalta ja oudolta. (Mustajoki & Protassova 2002.) Toinen painotusero löytyy tarkasteltaessa kaupallista ja taideteollista kulttuuria. Venäjänkielinen saattaa

mieltää esim. mainosgrafiikan, taideteollisuuden tuotteet ja designin liiketoimintana eikä niinkään kulttuurina.

Eräs mielenkiintoinen piirre on se, että **venäläiset tarkastelevat suomalaista kulttuuria mieluusti venäläisen kulttuurin prisman lävitse**. Suomalaisen kulttuurin ilmenemismuodoissa nähdään tai halutaan etsiä venäläisen kulttuurin vaikutusta. Mikäli jotakin suomalaista kulttuurituotetta tai sen esitystapaa ei voida suoraan rinnastaa vastaavaan venäläiseen, kiinnostusta lisää se, mikäli kulttuurituotteen luojan tai esittäjien taustoista löytyy jonkinlainen sidos venäläiseen kulttuuriin. Joissakin tapauksissa tällaisia vaikutteiden siirtymiä ja sidoksia voidaankin löytää.

4.1 Erilaiset yleisöt – painopisteen valinta

Jos puhutaan venäläisen ja/tai venäjänkielisen kulttuurin tarjonnasta Suomessa, voidaan erottaa ainakin neljä erilaista yleisöä, joilla on erilainen tausta, kielitaito ja toiveet:

- venäjänkielisten maahanmuuttajien ensimmäinen sukupolvi, jonka edustajat usein puhuvat huonosti suomea
- venäjänkielisten maahanmuuttajien toinen sukupolvi, joka usein on kaksikielinen (suomi ja venäjä)
- Venäjältä kiinnostuneet suomalaiset, joista kaikki eivät osaa venäjää
- Venäjältä tulevat matkailijat

Näiden ryhmien tarpeet eivät ole täysin yhteneviä. Jos suomalaisille, venäläistä kulttuuria tuntemattomille esitellään venäläistä kulttuuria, tällainen tarjonta on jo useimmille Suomen venäjänkielisille tuttua. Toisaalta hyvin kulttuurin aloja tunteva suomalainen yleisö on pääsääntöisesti kiinnostunut uudemmissa kulttuurituotteista, kun taas eritoten venäjänkielisten maahanmuuttajien ensimmäinen sukupolvi valitsee mieluummin klassisemman esityksen. Esimerkistä käy teatteri; jos jokin suomalainen laitos tuo venäläisten teatterien esityksiä venäjän kielellä, perinteisemmät esitykset kiinnostavat venäjänkielisiä, kun taas kokeilevampi teatteri kiinnostaa enemmän suomenkielistä yleisöä. Jotkin suomalaiset kulttuurilaitokset kertoivat harkitsevansa kulttuuritapahtumien tarjoamista eritoten venäläisille matkailijoille.

4.1.1 Sukupolvierot

Useat haastatellut korostivat sitä, että venäjänkieliset jakautuvat hyvinkin selvästi kahteen sukupolveen. Vanhemman (ensimmäisen) sukupolven edustajat ovat syntyneet Neuvostoliitossa tai Venäjällä, muuttaneet Suomeen aikuisina ja asuneet Suomessa jo pitkään. Tästä huolimatta

monien ensimmäisen polven muuttajien suomen kielen taito on varsin heiveröinen. He seuraavat venäläisiä TV-kanavia ja radioasemia, lukevat venäläisiä lehtiä ja ovat tekemisissä lähinnä muiden venäjänkielisten kanssa. Riittämättömän suomen kielen takia kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on jäänyt pinnalliseksi ja tietoa ympäristöstään he saavat lähinnä muilta venäjänkielisiltä. Myös kulttuuripalvelujen käyttö rajoittuu venäjänkieliseen tarjontaan. Toisaalta tässä ryhmässä on paljon korkeasti koulutettuja ja jo lähtömaassaan kulttuuria laajalti harrastaneita. Tältä kannalta kyseinen ryhmä muodostaa potentiaalisen kulttuuripalvelujen asiakaskunnan. Vanhemman sukupolven edustajissa korostuu korkeakulttuurin ja klassikoiden arvostus. Kielitaidon puutteiden lisäksi vanhempi sukupolvi vieroksuu suomalaista nykykulttuuria. Osa tämän sukupolven edustajista korosti sitä, etteivät he ole muuttaneet Suomeen itseään koskevista syistä, vaan perheenjäsenen (-jäsenten) edun vuoksi, esim. ”taatakseni lapsilleni turvallisemman tulevaisuuden” tai ”velvollisuudesta suomalaista aviopuolisoa kohtaan”. Jos Suomeen muutto ja Suomessa asuminen koetaan välineelliseksi ja lähinnä muita perheenjäseniä palveleviksi, kotoutuminen saattaa jäädä taka-alalle.

Nuoremman (toisen) sukupolven muodostavat Suomessa syntyneet tai jo lapsena vanhempinsa mukana Suomeen muuttaneet. Kaksikielisyys toteutuu aidosti usein vasta toisessa sukupolvessa. Kielitaidon lisäksi toisen polven venäjänkieliset tuntevat myös paremmin suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria (vrt. esim. Tanttu 2008: 6-7). Yksi haastatelluista luonnehti tätä sukupolvea cocktail-sukupolveksi, jonka edustajat eivät välttämättä halua tutusta minkään yhden kansallisen kulttuurin tuotteisiin, vaan he haluavat esim. nähdä esityksiä, joissa yhdistetään eri kansallisten kulttuurien aineksia. Tällä ryhmällä ongelmia voivat olla venäjän kielen tason ylläpitäminen, yhteydet venäläiseen kulttuuriin ja identiteettiongelmat. Joidenkin mukaan venäjänkielisten sosiaaliset verkostot edesauttavat kielitaidon ylläpitämistä, mutta osan mielestä tarvitaan erityisiä toimia kielitaidon ylläpitämiseen, esim. venäjänkielisiä, nuorisolle suunnattuja kulttuuripalveluja.

Suurin osa tarjolla olevasta venäjänkielisestä kulttuuritarjonnasta on suunnattu ensimmäiselle sukupolvelle, eikä se välttämättä samassa määrin kiinnosta nuorempaa sukupolvea. Nuoria ei myöskään välttämättä osata lähestyä oikealla tavalla. Nuoret arvostavat kulttuuria, jossa ei ole holhousmentaliteettia eikä institutionaalisuuden leimaa. Osa katsoi myös nuorten tarvitsevan erityisesti heihin kohdentuvia taideprojekteja, sillä omilta vanhemmilta saatu kulttuuritieto ei aina ole sovellettavissa suomalaiseen kulttuuriympäristöön. Toisaalta on todettava, että painotuseroja

suhteessa perinteeseen ja nykykulttuuriin löytyy myös Venäjällä asuvilta, Miheeva (2008) tarkastelee tätä eroa staattisuuden ja dynaamisuuden käsitteiden valossa.

Suomalaisten koululaisten venäjän opiskelu on vähentynyt ja toisaalta suomalaisessa yhteiskunnassa on tarvetta venäjän kielen osaajille ja Venäjän tuntijoille. Esimerkiksi Arto Mustajoki (Mustajoki 2007: 12) esittää, että vähintään joka kymmenennen suomalaisen tulisi osata venäjää, mieluiten joka viidennen. Keskustelussa venäjän kielen osaajista ja työelämän tarpeista toisen polven kaksikielisiä nuoria ei aina osata nähdä sinä voimavarana, joka he parhaassa tapauksessa voisivat olla.

Asuinpaikalla on luonnollisesti suuri vaikutus kulttuuripalvelujen saantiin. Parhaassa asemassa saatavuuden suhteen ovat pääkaupunkiseudulla ja muissa isommissa kaupungeissa asuvat. Toisaalta kulttuuripalvelujen tarjoajien kannalta pääkaupunkiseudulla on kova kilpailu yleisöistä. Myös venäjänkielisten kulttuuripalvelujen saatavuus noudattaa tätä linjaa.

Useat haastatellut korostivat sitä, että **Suomen venäjänkieliset ovat merkittävä potentiaalinen kulttuuripalvelujen käyttäjäjoukko**. Monilla on yleissivistävä koulutus ja pitkä tausta kulttuuripalvelujen käytöstä Neuvostoliitossa ja/tai Venäjällä. Myös monilla harrastajilla on korkea taso, joka elävöittää paikallistason toimintaa. Toisaalta huomautettiin myös, että venäläisten suuri kulttuurin harrastus on myös myytti, osa ei ole kiinnostunut kulttuurista eikä kulttuurin harrastaminen ole geneettistä, sen ylläpitäminen vaatii jatkuvaa, korkealaatuista tarjontaa.

5. Kulttuuripalvelujen käyttö ja tuotanto eri kulttuurin aloilla

Monet vastaajat kommentoivat vapaassa osiossa kyselylomakkeen sisältöä, vastaajat olisivat esimerkiksi lisänneet harrastetoimintaa koskevaan kohtaan vaihtoehdon käsityöt. Nuoremmat vastaajat kritisoivat myös sitä, että kulttuurin aloista puuttuvat kokonaan nuorison kannalta keskeiset alat, kuten tietokonepelit ja larppaus. Alla olevassa taulukossa on esitetty, mitkä kulttuurin alat vastaajia kiinnostavat, prosentuaalinen osuus on suhteutettu kaikkien vastanneiden lukumäärään. Suosituimpia kulttuurin aloja ovat teatteri (78 % vastanneista), elokuva (77 %), museot (72 %) ja kirjallisuus (70 %). Jopa kaikkein vähiten suositut alat, tanssi ja festivaalit, yltyvät lähes 50 %:iin. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että vuoden 2010 Maahanmuuttajabarometrissa yleisimpiä harrastuksia olivat lukeminen, liikunta ja urheilu sekä elokuvat ja 77 % vastanneista ilmoitti käyttävänsä kulttuuripalveluja.

Taulukko 8 Ilmoita, mistä kulttuurin aloista olet kiinnostunut (oli mahdollista ilmoittaa useampia aloja)

<i>Ala</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
klassinen musiikki	246	56
kevyt musiikki	229	52
ooppera ja baletti	245	56
teatteri	341	78
tanssi	200	46
elokuva	340	77
kuvataiteet	268	61
museot	315	72
festivaalit	210	48
kirjallisuus	306	70

5.1 Musiikki

Kyselylomakkeessa kartoitettiin kulttuurin eri alojen suosiota. Näistä musiikki on vähiten kielisidonnainen. Vastajat ja haastatellut eivät juurikaan puuttuneet musiikin tarjontaan. Vastanneista 65 % ilmoitti käyvänsä konsertissa 1-5 kertaa vuodessa, 12 % ei käy konserteissa ollenkaan, 14 % 5-10 kertaa ja 8 % yli 10 kertaa vuodessa. Klassisen musiikin suhteen voidaan todeta, että venäläistä klassista musiikkia on paljon suomalaisten orkestereiden ohjelmistossa. Suomessa vieraillee myös säännöllisesti venäläisiä solisteja. Suomalaisissa orkestereissa on myös venäjänkielisiä muusikoita.

Sen sijaan venäläistä ja/tai venäjänkielistä viihdemusiikkia on vähän tarjolla. Tusovka ry järjestää jonkin verran venäläisten yhtyeiden konsertteja ensisijaisesti pääkaupunkiseudulla, musiikin lajeina esim. rock, ska ja reggae, mutta toiminta on pienimuotoista ja sitä pyöritetään pienellä budjetilla. Pääsylipputulojen lisäksi on mukana julkista rahoitusta OKM:ltä ja Helsingin kaupungilta. Venäläiset yhtyeet tulevat mielellään esiintymään Suomeen, vaikkakaan he eivät saa venäläistä rahoitusta esiintymisille ulkomailla eikä Tusovka ry pysty maksamaan korkeita palkkioita, vierailu on usein yhtyeelle ensimmäinen Venäjän ja IVY:n ulkopuolella. Kontaktit yhtyeisiin syntyvät yleensä henkilökohtaisten verkostojen kautta ja edellisten vierailujen pohjalta. Suomessa ei juurikaan tunneta venäläistä viihde- ja rock-musiikkia, eivätkä suuret ohjelmatoimistot ole kiinnostuneita tuomaan venäläisiä yhtyeitä Suomeen. Toiminta on synnyttänyt kontakteja myös venäläisten ja suomalaisten yhtyeiden välille, ja osa suomalaisista yhtyeistä on kiinnostunut esiintymisestä Venäjällä. Tosin suomalaisten yhtyeiden kiinnostusta oman musiikin markkinointiin Venäjällä vähentää piraattimyynti, Venäjää ei pidetä erityisen lupaavana alueena omalle levymyyntille. Tusovka ry:n toiminta on alkanut suomenkielisten aloitteesta ja alun perin

tarkoituksena oli esitellä venäläistä musiikkia nimenomaan suomenkielisille, nyttemmin yleisöpohja on laajentunut myös Suomen venäjänkielisiin nuoriin.

Venäjänkielisten omat järjestöt keskittyvät yleensä klassiseen musiikkiin, rock ja muu viihdemusiikki ei ole ollut kiinnostuksen kohteena. Venäjän tiede- ja kulttuurikeskuksessa on kaksi musiikkiin liittyvää venäjänkielistä klubia, toinen on jazzklubi, jossa esiintyy venäjän- ja suomenkielisiä jazzmuusikoita. Toinen klubi taas on keskittynyt venäläisiin lauluihin.

5.2 Ooppera ja baletti

Suomen Kansallisoopperassa oopperat esitetään alkukielellä ja tekstitys on suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ohjelmistossa on viime vuosina ollut myös venäläisiä oopperoita ja baletteja. Suomen venäjänkieliset ovat löytäneet Kansallisoopperan palvelut, tosin vastaajat jakautuivat selvästi oopperaa ja balettia seuraaviin (40 % käy 1-5 kertaa vuodessa) ja niihin, jotka eivät seuraa kumpaakaan (50 %:lla 0 käyntiä vuodessa). Yhtenä syynä oopperan ja baletin suosioon se, että monilla on paljon kokemusta oopperasta ja baletista Neuvostoliitosta/Venäjältä, ooppera ja baletti ovat olleet luonnollinen osa kulttuuripalvelujen käyttöä lapsesta asti. Toisena syynä on se, että tarjonnassa on mukana venäjänkielisille tuttuja klassisia baletteja ja venäläisiä oopperoita. Kansallisoopperan muut kuin venäläiset oopperat ja baletit sekä erityisesti uudempi tuotanto, modernit oopperat ja nykytanssi, eivät samassa määrin kiinnosta venäjänkielisiä.

5.3 Teatteri

Teatteri oli vastaajilla kaikkein suosituin kulttuurin ala, vastaajista 78 % ilmoitti harrastavansa teatteria. Käyntikertojen suhteen 65 % vastaajista ilmoitti käyvänsä teatterissa 1-5 kertaa vuodessa, 13,5 % ei käy ollenkaan teatterissa, 13 % käy 5-10 kertaa ja 5,5 % yli 10 kertaa vuodessa. Teatteri on selkeästi kielisidonnainen taidemuoto. Suomalaisten näytelmien suosiota venäjänkielisten keskuudessa vähentävät sekä puutteet kielitaidossa että suomalaisen näytelmäkirjallisuuden ja alalla toimivien teatterien, ohjaajien ja näyttelijöiden huono tuntemus. Venäjänkieliset teatteriesitykset ovat erittäin suosittuja ja jos vierailevassa venäläisessä teatteriseurueessa on mukana kuuluisia venäläisiä näyttelijöitä, esitykset ovat poikkeuksetta loppuunmyytyjä. Vaikka suomalaisten teatterien tarjonnassa on venäläisiä teatterivierailuja, tarjontaa venäjän kielellä kaivataan lisää, varsinkin pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Eritoten peräänkuulutettiin venäjänkielistä lastenteatteria, tällaista lastenteatteria toivottiin sekä harrastetoiminnan muotona niin, että lapset itse näyttelevät, mutta myös venäläisten ammattimaisten lastenteatterien vierailuja. Melko monet kritisoivat sitä, että venäjänkielinen

tarjonta on vaihtelevaa sekä määrältään että laadultaan, tämä kritiikki kohdistui sekä Venäjältä tuleviin ryhmiin että Suomessa harrastetoiminnan parissa syntyneisiin esityksiin. Venäläiset teatterit ovat enenevässä määrin kiinnostuneita esiintymään ulkomailla ja suomalaiset laitokset saavat nykyään paljon ehdotuksia ryhmien tuomisesta Venäjältä sekä venäläisiltä että Suomen venäjänkielisiltä. Suomessa toimii myös venäjänkielisiä harrasteteattereja, niiden ongelmana on koulutettujen vetäjien pieni määrä ja rahoituksen ja tilojen puute.

Osa haastatelluista oli sitä mieltä, että suomenkieliselle teatterille vieraileva venäjänkielinen esitys on hyvä keino tehdä tutuksi ja markkinoida omaa teatteriaan venäjänkielisille. Toiset taas olivat sitä mieltä, että suuri osa venäjänkielisestä yleisöstä poimii kulttuuritarjonnasta vain venäläiseen kulttuuriin liittyvät ja eritoten venäjänkieliset esitykset, eikä vieraileva esitys jossakin suomalaisessa teatterissa jatkossa houkuta katsomaan myös suomenkielistä esitystä. Suuri osa haastatelluista oli sitä mieltä, että Suomen venäjänkieliset käyvät teatterissa katsomassa ainoastaan venäjänkielisiä esityksiä. Tämä käsitys ei saa aivan täyttä vahvistusta vastaajilta. Vastaajia pyydettiin nimittäin ilmoittamaan, millä kielellä heidän katsomansa teatteriesitys on, ja kielijako oli melko tasainen; 33 % seuraa venäjänkielisiä teatteriesityksiä, 35 % sekä venäjän- että suomenkielisiä ja 24 % suomenkielisiä esityksiä.

5.4 Elokuva

Elokuva oli toiseksi suosituin kulttuurin ala ja 77 % vastaajista ilmoitti sen kiinnostuksen kohteeksi. Vaikka elokuva kulttuurin muotona on erityisen suosittu, sen tarjontaan ja saatavuuteen ollaan sangen tyytymättömiä tai sitä ei kommentoitu ollenkaan. Elokuviissa käynnin suhteen 49 % vastaajista ilmoitti käyvänsä elokuvissa 1-5 kertaa vuodessa, 20 % 5-10 kertaa ja 16 % ei käy ollenkaan elokuvissa. Nämä tulokset ovat jossain määrin ristiriitaisia sen kanssa, miten vastattiin kysymykseen siitä, minkä kanavan kautta elokuvia katsotaan, tällöin 44 % ilmoitti katsovansa elokuvia TV-kanavilta, 33 % Internetin kautta, vain 8 % käy elokuvissa ja 7 % lainaa elokuvia videovuokraamosta. Vaikka yleisillä kirjastoilla on saatavilla myös elokuvia, vain 1 % ilmoitti lainaavansa elokuvia kirjastosta. Esimerkiksi Helsingin kaupunginkirjaston Kirjasto10:stä voi lainata venäjänkielisiä elokuvia ja TV-ohjelmia DVD-muodossa, tästä hyvin harvat ovat tietoisia. Venäläisten, uudempienkaan, tai venäjänkielisten elokuvien saatavuutta ei yleisesti ottaen pidetty ongelmana. Tämä selittynee sillä, että monet seuraavat venäläisiä TV-kanavia tai katsovat elokuvia venäjän kielellä Internetin kautta. Venäläistä elokuvaa esitellään *Kino Lokakuu* -festivaaleilla, Venäjän tiede- ja kulttuurikeskuksessa, elokuvakerhoissa sekä jossain määrin YLE:n kanavilla. Tämä

tarjonta kiinnostaa lähinnä suomenkielisiä, em. laitokset ja organisaatiot esittelevät yleensä elokuvia, jotka on jo esitetty venäläisillä TV-kanavilla.

5.5 Kuvataiteet

Kuvataiteilla tarkoitetaan tässä maalaustaidetta, kuvanveistoa, valokuvausta ja videoinstallaatioita. Vastaajista 61 % ilmoitti seuraavansa kuvataiteita ja 57 % kertoi käyvänsä taidemuseossa ja/tai taidegalleriassa 1-5 kertaa vuodessa, 9 % ei käy taidemuseoissa tai gallerioissa ollenkaan, 20 % käy 5-10 kertaa ja 12 % yli 10 kertaa. Kuvataiteista kiinnostuneista 55 % ilmoitti seuraavansa lähinnä kansainvälistä taidetta, 17 % sekä suomalaista että venäläistä ja 8 % lähinnä venäläistä. Pääsääntöisesti suomalaista kuvataidetta seuraaviksi ilmoittautui vain 2 vastaajaa (0 %). Suomalaisessa kuvataiteessa venäjänkieliset vierastavat ei-esittävän taiteen valta-asemaa.

5.6 Museot

Museot kuuluivat suosituimpiin kulttuuriin aloihin, vastaajista 72 % ilmoitti käyvänsä museoissa, heistä suurin osa, 60 %, käy museoissa 1-5 kertaa vuodessa. 11 % vastaajista ei käy museoissa ollenkaan, 13 % käy 5-10 kertaa ja 11 % yli 10 kertaa. Museoiden määrää, laatua tai tarjontaa eivät erityisesti kommentoineet sen kummemmin vastaajat kuin haastatellutkaan.

Taulukko 9 Kuinka monta kertaa vuodessa käyt seuraamassa seuraavia kulttuurin aloja

	<i>elokuvat</i>	<i>teatteri</i>	<i>konsertti ja/tai tanssiesitys</i>	<i>taidemuseo ja/tai taidegalleria</i>	<i>muu museo</i>	<i>ooppera</i>
0	16	13,5	12	9	11	50
1-5 kertaa	49	65	65	57	60	40
5-10 kertaa	20	13	14	20	13	4
yli 10 kertaa	13	5,5	8	12	11	1
ei tietoa	2	3	2	3	4	5
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

5.7 Kirjallisuus

Kirjallisuus kuului suosituimpien kulttuurin alojen joukkoon, 70 % vastaajista ilmoitti harrastavansa kirjallisuutta, heistä 56 % ilmoitti lukevansa yli 10 kirjaa vuodessa, 22 % lukee 5-10 kirjaa, 19 % 1-5 kirjaa ja 1 % ilmoitti, ettei lue ollenkaan. Mitä tulee luettavan kirjallisuuden kieleen, 50 % ilmoitti lukevansa venäjäksi ja 26 % sekä venäjäksi että suomeksi, pääsääntöisesti suomeksi lukevia oli 5 % samoin kuin englanniksi lukevia. Ruotsiksi lukevia ei vastaajien joukossa ollut, muilla kuin edellä

luetelluilla kielillä lukee lisäksi 2 %. Kirjallisuutta tarkastellaan tässä venäjänkielisen kirjallisuuden saatavuuden sekä venäjänkielisen kirjoittamisen ja julkaisutoiminnan kannalta.

5.7.1 Kirjastopalvelut

Kirjastojen palvelut kuuluvat niihin kulttuuripalvelujen muotoihin, joihin Suomeen muuttaneet venäjänkieliset ovat tottuneet entisessä kotimaassaan ja jotka he ovat löytäneet myös Suomessa, kirjasto laitoksena tunnetaan hyvin ja sen palveluja käytetään paljon; niinpä 84 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä kirjastojen palveluja.

Yleiset kirjastot

Kirjastojen palvelujen käyttäjistä 77 % käyttää yleisten kirjastojen palveluja, kun taas 8 % käyttää pääsääntöisesti erityiskirjastojen palveluja. Maahanmuuttajien suomen kielen kurssin ohjelmaan kuuluu tutustuminen paikalliseen yleiseen kirjastoon. Helsingissä kaupunginkirjaston uudet asiakkaat saavat tietopaketin kirjaston tarjonnasta ja käytön säännöistä, tämä paketti on saatavilla myös venäjäksi. Venäjänkielisen kirjallisuuden määrä yleisissä kirjastoissa lisääntyy myös jatkuvasti, esim. Helsingissä venäjänkielisten niteiden kokonaismäärä on n. 16.000, tästä suurin osa on kaunokirjallisuutta. Helsingin kaupunginkirjastolla on normaalien kaupungin asukkaiden palvelutehtäviensä ohella myös valtakunnallisen ulkomaalaiskirjaston asema (Saukkonen 2010: 62, 97). Helsingin kaupunginkirjastossa venäjänkielisiä kirjastonhoitajia on useissa kirjastoissa, eritoten Itä-Helsingin suurissa kirjastoissa. Näissä kirjastoissa on myös suurimmat kokoelmat venäjänkielistä kirjallisuutta, iso venäläinen kokoelma löytyy myös Espoon Sellon kirjastosta. Muissa kirjastoissa asioivat voivat myös varata kirjoja isompia kokoelmia omaavista kirjastoista. Venäjänkieliset kirjastonkäyttäjät lisääntyvät jatkuvasti ja he ovat oppineet myös tiedustelemaan palvelua venäjän kielellä. Enemmistö asiakkaista on keski-ikäisiä naisia, mutta kävijöiden joukossa on myös miehiä, nuoria ja lapsia.

Erikoiskirjastot

Helsingissä on lisäksi muutama venäjänkieliseen kirjallisuuteen erikoistunut kirjasto, näitä ovat Kansalliskirjaston Slaavilainen kirjasto, Venäjän ja Itä-Euroopan Instituutin kirjasto, Venäjän tiede- ja kulttuurikeskuksen kirjasto, Helsingin Venäläisen Kauppiasyhdistyksen kirjasto ja Helsingin ortodoksisen seurakunnan kirjasto. Laajin kokoelma on näistä ensimmäisellä, Slaavilaisella kirjastolla, 450.000 nidettä, joista valtaosa on venäjäksi. Slaavilaisen kirjaston tiedotusprofiili on ollut matala, koska se on ennen kaikkea tieteellinen kirjasto. Ajatuksena on tavallisten lukijoiden

kohdalla täydentää yleisten kirjastojen valikoimaa, mutta ei ole varmaa, osataanko asiakas yleisistä kirjastoista aina ohjata tähän kirjastoon. Kaikki venäjänkieliset eivät välttämättä myöskään osaa käyttää sähköistä hakua Helka-tietokannasta translitteroinnilla tai kyrillikalla. Kirjaston käyttöä rajoittaa myös tilanpuute, suurin osa lainattavista niteistä on varastossa, josta ne tilataan. Kirjastosta on eniten tiedustelu venäjänkielistä tietoa Suomesta, jota kirjastolla ei kuitenkaan ole. Venäjänkielistä informaatiota kirjastosta, sen palveluista, aineistoista ja uutuuksista on vain vähän saatavilla.

Laaja kokoelma venäjänkielistä kirjallisuutta eri aloilta on myös Venäjän ja Itä-Euroopan Instituutilla, n. 50.000 nidettä sekä n. 1.000 nimikettä lehtivuosisikertoja. Vaikka kirjastolla on iso kokoelma ja palvelua saa sekä venäjän että suomen kielillä, monet pääkaupunkiseudun venäjänkieliset eivät tunne kirjastoa ja sen valikoimia. Kirjaston käyttöä rajoittavat tiedonpuutteen lisäksi sen sijainti ja aukioloajat. Käyttäjät asioivat mielellään asuinpaikkaansa lähinnä olevassa kirjastossa. Venäjän tiede- ja kulttuurikeskuksella on myös kirjasto, jossa on n. 6.000 nidettä sekä n. 200 filmiä käsittävä kokoelma elokuvia, kirjaston kokoelman laajentamisen esteenä on lähinnä tilanpuute.

Kirjastojen lisäksi Helsingissä on myös kaksi venäjänkieliseen kirjallisuuteen erikoistunutta kirjakauppaa, joista on mahdollista tilata materiaalia myös muualle Suomeen. Myös osassa antikvariaateista on tarjolla venäjänkielistä kirjallisuutta. Kyselylomakkeen vastaajat totesivat myös, että monet hankkivat uudempaa venäjänkielistä kirjallisuutta Venäjällä käydessään tai saavat sitä tuttaviltaan. Kirjallista harrastetoimintaa järjestää esim. Venäjän tiede- ja kulttuurikeskus, jonka kirjallinen piiri on tarkoitettu sekä kirjoittajille että lukijoille.

Huomattava osa vastaajista, 46 %, oli tyytyväinen kirjastopalveluiden nykytilaan, tosin 19 % toivoi laajempia valikoimia. Yhden haastatellun mukaan kirjastopalvelut Suomessa ovat paljon laajemmat ja paremmat kuin Venäjällä. Tarkemmat tiedot siitä, mitkä tekijät lisääisivät kirjastopalvelujen käyttöä, löytyvät alla olevasta taulukosta.

Taulukko 10 Mikä lisääisi kirjastopalvelujen käyttöä?

	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
parempi kielitaito	28	6
laajemmat valikoimat	83	19
kirjaston parempi sijainti	34	8
alempi hinta	0	0
parempi tiedotus	10	2
palvelut ovat riittävät	202	46

en käy kirjastossa	15	3
en osaa sanoa	32	7
muu	11	3
ei vastattu	24	5
Yhteensä	439	100

Vaikka osa vastaajista toivoikin laajempia valikoimia venäjänkielistä kauno- ja tietokirjallisuutta, yllättävän monet sekä vastaajat että haastateltavat totesivat, että tarvittaisiin huomattavasti enemmän venäjänkielistä Suomea käsittelevää kirjallisuutta. Tällaista kirjallisuutta tulisi olla sekä yleisellä tasolla eri aloilta että yksityiskohtaisemmin liittyen esimerkiksi asiointiin ja käytännön asioiden hoitoon.

5.7.2 Venäjänkieliset kirjallisuuslehdet ja kirjailijat

Suomessa ilmestyy neljä venäjänkielistä kirjallisuutta julkaisevaa kirjallista lehteä, *Literarus*, *Pod nebom edinyim* (Yhteisen taivaan alla), *Inye berega* (Toiset rannat) ja *Bal'tijskie volny* (Baltian aallot). Näitä kirjallisuuslehtiä julkaisevat kirjailijayhdistykset. Niissä julkaisevat tekstejään lähinnä Suomessa asuvat venäjäksi kirjoittavat, jonkin verran julkaistaan myös muualla Venäjän ulkopuolella asuvien tekstejä sekä venäjännöksiä suomen- tai ruotsinkielisten suomalaisten kirjailijoiden teksteistä. Tämän selvityksen perusteella on vaikea arvioida, mihin Suomessa ilmestyvissä venäjänkielisissä kirjallisuuslehdissä julkaistavat tekstit sijoittuvat asteikolla ammattimainen kirjailija – harrastajakirjoittaja. Sama rajanvedon vaikeus ammattilaisten ja harrastajien välillä pätee tosin myös muilla taiteidenaloilla ja suhteessa kaikkiin maahanmuuttajiin (Saukkonen 2010: 174). Suurin osa lehdissä julkaisseista kirjoittajista ei ole ylittänyt julkaisukynnystä näiden kirjallisten lehtien ulkopuolella Venäjällä tai Suomessa. Lehdet saavat toimintaansa pientä taloudellista tukea erilaisista, lähinnä suomalaisista lähteistä. Lehdet ilmestyvät sekä painettuna että sähköisenä versiona, niiden lukijakuntaa ja suosiota on myös vaikea arvioida. Kuten Saukkonen (2010: 175) toteaa, ”sekä kuvataiteessa että musiikissa monet Suomeen muuttaneet ihmiset ovat saavuttaneet näkyvyyttä ja tunnustusta”, mutta kirjallisuudessa on toistaiseksi vähän maahanmuuttajakirjailijoita (Saukkonen 2010: 175-178). Venäjänkielisten maahanmuuttajien osalta yhden poikkeuksen toistaiseksi tekevät historiallisten tietokirjojen kirjoittajat (Jasinskaja-Lahti 2007: 58). Suosiota ovat saaneet myös Zinaida Linden, joka kirjoittaa ruotsiksi, Inna Latiševa teoksellaan *Ryssänä Suomessa* sekä Inna Patrakova.

6. Media ja tiedonsaanti

Mediaa ja tiedonsaantia koskevassa osiossa vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitä mediaa he käyttävät ja mistä he saavat tietoa kulttuuripalveluista.

6.1 Sähköinen media

6.1.1. Radio

Vastaajia pyydettiin kertomaan, millaisia radioasemia he lähinnä kuuntelevat ja vastaukset jakautuivat melko tasaisesti venäläisten ja suomalaisten ja toisaalta valtiollisten ja kaupallisten radioasemien välillä, suurin osa, 34 %, ilmoitti kuuntelevansa sekä suomalaisia että venäläisiä radioasemia.

Taulukko 11 Mitä radioasemia kuuntelet?

Radioasema	Lukumäärä	%
RF venäläinen	71	16
suomalainen YLE	39	9
suomalainen kaupallinen	60	14
Suomessa toimiva venäjänkielinen	25	6
sekä venäl. että suomal.	149	34
en kuuntele	71	16
muu	15	3
ei vastattu	9	2
Yhteensä	439	100

YLE:llä on venäjänkielistä tuotantoa, sen määrää eivät kaikki kuitenkaan pitäneet riittävänä. Lisäksi Suomessa toimii venäjänkielinen ja venäläisomisteinen radioasema *Sputnik*, jonka ohjelmasisällöstä n. 60 % tehdään Moskovassa ja n. 40 % Suomessa. Mielipiteet radioaseman tarjonnasta vaihtelivat, mutta joka tapauksessa monet kulttuuripalveluja tarjoavat laitokset pitivät sitä tehokkaana tapana informoida tarjolla olevista kulttuuritapahtumista. Yksi haastateltu oli sitä mieltä, että Suomeen tarvitaan YLE:n valtakunnallinen venäjänkielinen radioasema. Vaikka Suomessa asuvat venäjänkieliset voivat kuunnella venäläisiä radioasemia Internetin kautta, kaivataan Suomessa tehtyä ja Suomea koskevaa venäjänkielistä ohjelmatuotantoa (vrt. Tantt 2008: 52). Lisäksi radion venäjänkielistä tarjontaa pidettiin erityisen tärkeänä ikääntyneemmille venäjänkielisille.

6.1.2. TV

TV-kanavien valinnan suhteen vastaajat jakautuivat melko tasaisesti venäläisten (23 %), suomalaisten (19 %) ja sekä venäläisten että suomalaisten (31 %) kanavien katsojiksi. Eniten

vastanneiden joukossa oli niitä, jotka seuraavat molempien maiden TV-kanavia. Merkittävän suuri määrä vastaajia, 23 %, ei katso TV:tä ollenkaan. Iskaniuksen (2006: 116-118) tutkimuksen kohteena olivat lukioissa ja ammattioppilaitoksissa opiskelevat nuoret, joista yhdeksän kymmenestä seurasi viikoittain suomenkielisiä ohjelmia ja joka toinen venäjänkielisiä, ja neljännes katsoi venäjänkielisiä ohjelmia vain muutaman kerran vuodessa tai ei koskaan.

Taulukko 12 Mitä TV-kanavia seuraat?

<i>TV-kanava</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
venäläiset	101	23
suomalaiset	84	19
sekä venäl. että suomal.	137	31
en katso TV:tä	100	23
kans.väl.	5	1
muu	5	1
ei vastattu	7	2
Yhteensä	439	100

Haastatelluista useimmat olivat sitä mieltä, että suurin osa Suomen venäjänkielisistä seuraa lähinnä venäläisiä TV-kanavia, samaan tulokseen on omassa selvityksessään tullut myös Tanttu (2008:52). Eräs arvio oli, että Suomessa asuvat venäjänkieliset katsovat Venäjän TV:tä, koska suomalaisten TV-kanavien venäläinen tarjonta ei ole kilpailukykyistä venäläisiin TV-kanaviin verrattuna. Tantun (2008:52) mukaan suomalaisen median ajoittain negatiivinen asenne venäläisiä kohtaan vieroittaa myös venäjänkielisiä katsojia suomalaisilta TV-kanavilta.

6.1.3. Internet

Internetin käytössä jako erilaisiin käyttäjiin oli hieman selvempi; vastaajista 67 % käyttää sekä venäläisiä että suomalaisia sivustoja, 21 % pääasiassa venäläisiä ja vain 4 % pääasiassa suomalaisia. Vain 1 vastaajista ei käytä ollenkaan Internetiä. Vastaajia pyydettiin myös kertomaan se, mihin tarkoitukseen he pääasiallisesti käyttävät Internetiä, tärkeimpiä käyttötarkoituksia ovat tiedon etsintä (44 %), kommunikaatio (32 %) ja asiointi (15 %). Internetistä löytyy myös Suomessa asuvien venäjänkielisten ylläpitämiä Suomea koskevia sivustoja, joilta löytyy erilaista tietoa Suomesta venäjän kielellä ja Suomen venäjänkielisten keskustelupalstoja. Monet haastatellut kiinnittivät huomiota siihen, että tarvittaisiin enemmän venäjänkielisiä suomalaisten laitosten ja organisaatioiden Internet-sivuja. Toisaalta Internetin kehitys, eritoten automaattiset ja konekäännökset ovat jo vähentäneet ja vähentävät jatkossa tätä ongelmaa. Lisäksi yhden

haastatellun mukaan pelkkä venäjänkielisten sivustojen olemassaolo ei auta, tällaisten sivustojen lukija saattaa olettaa myös palvelun olevan tällöin venäjäksi.

6.1.4. Sosiaalinen media ja sosiaaliset verkostot

Sosiaalista mediaa (Facebook, Twitter ja niiden venäjänkieliset vastineet, esim. v kontakte) koskevassa osiossa tiedusteltiin, millä kielellä sosiaalista mediaa pääasiassa käytetään ja mikä lisäisi sen käyttöä. Vastaajista vain 9 % ilmoitti, ettei käytä sosiaalista mediaa ollenkaan. Kieltä koskevat tiedot ovat jossain määrin yllättäviä sikäli, että 52 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä sosiaalisia verkostoja venäjän kielellä, 23 % sekä venäjän että suomen kielillä ja 5 % suomen kielellä. Noin puolet vastaajista ilmoitti, ettei mikään tekijä lisäisi sosiaalisen median käyttöä, 18 % katsoi, että parempi kielitaito lisäisi sitä ja 12 % ilmoitti, että toisenlainen tarjonta lisäisi sosiaalisen median käyttöä. Voidaan olettaa, että sosiaalista mediaa käyttävät eniten ja aktiivisimmin nuorimmat vastaajat. Monet haastatellut korostivat sitä, että nuoret venäjänkieliset ovat hyvin integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan ja että ”kaksikielisyys toteutuu aidosti vasta nuorten ryhmässä”. Se, että hyvin suomea puhuvat nuoret käyttävät kuitenkin sosiaalista mediaa usein venäjän kielellä, näyttäisi viittaavan siihen suuntaan, että pelkkä suomen kielen taito ei vielä johda sosiaalisiin kontakteihin ja verkostoihin suomenkielisten nuorten kanssa. Venäjänkielillä nuorilla on lähinnä kontakteja keskenään eikä suomenkielisten nuorten kanssa, tähän tulokseen on tultu muissakin selvityksissä ja tutkimuksissa (Iskanius 2006: 18, 113-114, 117-119, Tantt 2008: 18). Useat haastateltavat nimittäin pitivät suurimpana kotoutumisen esteenä heikkoa suomen kielen taitoa, mutta edellä esitetyn pohjalta voidaan todeta, ettei suomen kielen taito automaattisesti johda ainakaan sosiaalisiin verkostoihin.

Syitä nuorten sosiaalisten verkostojen ”venäjänkielisyyteen” voi olla monia. Yhtenä syynä on se, että venäjänkieliset nuoret kokevat ennakkoluuloja ja syrjintää suomenkielisten nuorten taholta (Tantt 2008: 7, 18-19, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 24-25). Tämä saattaa olla pohjana enemmän tai vähemmän vihamieliselle Suomea koskevalle kirjoittelulle sosiaalisessa mediassa, esimerkiksi venäläisessä Facebookia vastaavassa v kontakte –verkostossa on useita Suomeen liittyviä ryhmiä, joihin voi liittyä. Osassa ryhmistä on neutraalia Suomea koskevaa tietoa, osassa taas käydään hyvinkin vihamielistä ja katkeran sävyistä keskustelua venäjänkielisten asemasta Suomessa.

Toinen syy voi olla se, että maahanmuuttajat pääkaupunkiseudulla ja isommissa kaupungeissa keskittyvät yhä enenevässä määrin tiettyihin kaupunginosiin ja näin ollen myös oman kodin

läheisyydessä ja kouluissa maahanmuuttajien, mukaan lukien venäjänkieliset, osuus on suuri (Saukkonen 2010: 24). Kolmas syy voi olla se, että harrastetoiminnassa venäjänkieliset vanhemmat usein suosivat venäjänkielisiä kerhoja ja muuta toimintaa venäjän kielen tason ylläpitämiseksi ja kohentamiseksi, tällöin kontaktit suomalaisiin lapsiin ja nuoriin vapaa-aikana jäävät vähemmälle. Neljäs syy voi olla se, että venäjänkielisillä perheillä on yleisesti ottaen vähän kontakteja suomenkielisiin perheisiin (esim. Jasinskaja-Lahti 2007: 56). Maahanmuuttajabarometrissa (Sisäasiainministeriö 2010a) tiedusteltiin, onko vastaajilla suomalaisia tuttavuuksia, johon n. 70 % venäläisistä vastasi myönteisesti. Muihin barometriin osallistuneisiin ryhmiin verrattuna venäläisillä on selkeästi muita vähemmän suomalaisia tuttavuuksia (Sisäasiainministeriö 2010a).

6.2 Sanoma- ja aikakauslehdet

Suurin osa vastaajista ei tilaa kotiin sanoma- tai aikakauslehtiä, sanomalehtien kohdalla kotiin tilaajia oli 28 % ja aikakauslehtien kohdalla 36 %. Sanomalehtien tilaajalukuja saattaa laskea mahdollisuus lukea sanomalehtiä myös Internetin kautta, myös suurimmilla venäläisillä sanomalehdillä on nettiversiot. Sanoma- ja aikakauslehtiä luetaan melko tasaisesti sekä venäjäksi että suomeksi (39 %) ja yksinomaan suomeksi (34 %), 20 % ilmoitti lukevansa ainoastaan venäjäksi. Iskaniuksen (2006: 112-113) tutkimuksessa nuoret venäjänkieliset lukioiden ja ammattioppilaitosten opiskelijat ilmoittivat lukevansa lehtiä sekä suomen että venäjän kielellä (seitsemän kymmenestä vastanneesta) ja noin viidennes ilmoitti lukevansa lehtiä vain suomen kielellä.

Taulukko 13 Millä kielellä luet lehtiä?

	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
venäjäksi	87	20
suomeksi	148	34
sekä ven että su	170	39
englanniksi	11	3
ruotsiksi	1	0
jollakin muulla kielellä	4	1
en lue ollenkaan	7	2
ei vastattu	11	3
Yhteensä	439	100

Suomessa ilmestyy 3 venäjänkielistä sanomalehteä: *Spektr* (Spektri, ks. myös <http://spektr.net/>), kaupalliseen markkinointiin keskittyvä *Finljandskij Torgovj put'* (Venäjän kauppatie, ks. myös <http://www.kauppatie.com/>), joka Suomessa asuvien venäjänkielisten lisäksi on suunnattu Suomeen tuleville venäläisille matkailijoille ja Venäjälle matkaaville suomalaisille, sekä *Novosti*

Helsinki (Helsingin uutiset, ks. myös <http://www.novosti-helsinki.com/>). *Spektr*-lehti on vakiinnuttanut asemansa venäjänkielisten parissa, se uutisoi kattavasti venäjänkielisiä kiinnostavista asioista Suomessa. Lehti on myös merkittävä tiedonlähde tulevista venäjänkielisistä tapahtumista ja venäjänkielisestä harraste- ja yhdistystoiminasta. Jotkut lähinnä suomenkielisiä kulttuuripalveluja tarjoavista laitoksista ovat myös alkaneet tiedottaa tarjonnastaan lehden kautta. Lehti ilmestyy kerran kuussa, osa haastatelluista painotti sitä, että lehden tulisi ilmestyä vähintään kerran viikossa.

6.3 Mikä lisäksi median käyttöä

Vastaajia pyydettiin valitsemaan muutamasta ennalta annetusta vaihtoehdosta, mikä tekijä lisäksi median käyttöä, pääasiallisia tekijöitä olivat alempi hinta (30 %) ja parempi kielitaito (26 %).

Taulukko 14 Mikä lisäksi median käyttöä?

	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
parempi kielitaito	114	26
toisenlainen tarjonta	72	16
alempi hinta	131	30
parempi tiedotus	0	0
ei mikään	74	17
muu	25	6
ei vastattu	23	5
Yhteensä	439	100

6.4 Tiedotus kulttuuripalveluista

Selvityksessä haluttiin selvittää tiedonsaannin lähteitä ja kanavia sekä suomenkielisten että venäjänkielisten kulttuuripalvelujen osalta. Kaiken kaikkiaan tiedonsaanti oli se kysymys, joka kaikkein eniten jakoi mielipiteitä sekä vastaajien että haastateltujen kohdalla. Kysymys siitä, saadaanko tarpeeksi tietoa kulttuuripalveluista, jakoi vastaajat kahteen lähes yhtä suureen ryhmään: 51 % oli sitä mieltä, että tietoa on tarpeeksi, ja 46 % taas oli sitä mieltä, ettei tietoa saada tarpeeksi (2 % ei vastannut tähän kysymykseen). Myös haastateltujen kannat vaihtelivat suuresti. Osa oli sitä mieltä, että aidosti kulttuurista kiinnostunut henkilö on motivoitunut ja löytää näin ollen tarvittavan tiedon kielitaidosta ja tiedon saatavuuden helppoudesta tai vaikeudesta huolimatta.

Osa haastatelluista taas oli sitä mieltä, että paljon olisi tehtävissä tiedotuksen lisäämiseksi. Kaikilla kulttuurialan laitoksilla ei ole esim. nettisivuilla kaikkea tietoa englanniksi ja valta-osalla ei ole mitään tietoa palveluista venäjäksi. Monet suomenkielisiä kulttuuripalveluja tuottavat laitokset

eivät myöskään tunne Suomessa toimivaa venäjänkielistä mediaa, jonka kautta tietoa olisi mahdollista välittää. Myös laitoksen tai esitettävän teoksen esittely venäjän kielellä voisi edistää tiedonsaantia. Useat haastateltavat totesivat, että pääkaupunkiseudulla on todella kova kilpailu. Ensinnäkin kilpaillaan yleisön vapaa-ajasta muiden tekijöiden kanssa, tällaisia ovat erityisesti TV ja Internet. Toiseksi kilpailu yleisöistä on kovaa myös kulttuuripalveluja tarjoavien laitosten välillä. Jotkut mainitsivat informaatioähkyn ja sen, että kulttuurin kenttä on pirstaloitunut; tarjolla on paljon tietoa, jonka seasta omia kulttuurimieltymyksiä vastaavan tiedon seulominen on vaikeaa. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että tehokkaimmin tiedonvälitys toteutuu silloin, kun kulttuuripalvelujen käyttäjä saa saman tiedon useasta eri lähteestä.

Jonkin verran eroa oli tiedonlähteissä riippuen siitä, puhutaanko kulttuuripalveluista yleensä vai nimenomaan venäjänkielisistä palveluista. Puhuttaessa kulttuuripalveluista yleensä tärkeimpiä lähteitä olivat lehdet (35 %) ja Internet (34 %), kun taas venäjänkielisissä kulttuuripalveluissa tärkein tietolähde oli tuttavapiiri (36 %), seuraavalla sijalla olivat Internet (27 %) ja lehdet (24 %). Vertailun vuoksi todettakoon, että vuoden 2010 Maahanmuuttajabarometrissa tärkeimpiä tietolähteitä suomalaisesta yhteiskunnasta yleensä olivat tuttavat, sanoma- ja aikakauslehdet sekä Internet (Sisäasiainministeriö 2010a).

Taulukko 15 Mistä saat tietoa kulttuuripalveluista?

	Yleensä		Venäjänkieliset kulttuuripalvelut	
	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%
TV	20	5	4	1
radio	13	3	25	6
lehdet	153	35	104	24
Internet	150	34	118	27
tuttavapiiri	68	15	156	36
muu	12	3	20	5
ei vastattu	23	5	12	3
Yhteensä	439	100	439	100

7. Esteet ja vaikeudet kulttuuripalvelujen käytössä ja tuotannossa

Esteitä ja vaikeuksia kulttuuripalveluiden käytölle ja tuotannolle tiedusteltiin sekä kulttuuripalvelujen käyttäjiltä kyselylomakkeessa että kulttuuripalvelujen tuottajilta haastatteluissa. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että esteet ja vaikeudet ovat genre-kohtaisia, ei-kielisisidonnaisilla kulttuurin aloilla (musiikki, ooppera, baletti ja tanssi) esteitä on vähemmän, kirjallisuuden kohdalla venäjänkielisen kirjallisuuden tarjonta on melko hyvällä tasolla, kun taas

teatterissa jo pelkkä kielitaito muodostaa merkittävän esteen. Kaikki esteet ja vaikeudet eivät kuitenkaan selity pelkällä kielitaidolla tai sen puutteella.

7.1 Käytännön esteet

Kulttuuripalvelujen käyttäjien kannalta käytännön esteitä ovat esim. laitoksen sijainti, aukioloajat, oma asuinpaikka pienellä paikkakunnalla, työ (eritoten vuorotyö), perhesyyt (esim. pienet lapset) ja korkea hinta. Kulttuuripalvelujen tarjoajien kannalta tällaisia esteitä ovat pienet henkilöresurssit ja ongelmat rahoituksessa.

7.2 Kielitaito

Monet pitivät suomen kielen heikkoa taitoa pääasiallisena esteenä suomenkielisten kulttuuripalveluiden käytölle. Suomen kielen hallinta ei välttämättä korreloi Suomessa asumisen keston kanssa, pitkäänkin Suomessa asuneet saattavat puhua suomea hyvin vähän ja harvoin. Puutteellinen suomen kielen taito johtaa siihen, että seurataan vain venäläisiä tiedotusvälineitä ja venäläistä kulttuurikeskustelua, tiedot suomalaisesta kulttuurista ja sen parissa toimivista jäävät hyvin vähäisiksi ja pinnallisiksi ja ainoat kanavat tällaisten tietojen saamiseen ovat oma tuttavapiiri ja Suomessa toimiva venäjänkielinen media. Toisaalta kulttuuripalvelujen tuottajilla ei myöskään ole resursseja tiedottaa toiminnastaan tai tapahtumista venäjäksi, joissain tapauksissa myös englanninkielinen informaatio on vähäistä.

7.3 Asenteelliset kysymykset

Yhdeksi esteeksi kulttuuripalveluiden käytölle monet katsoivat asenteet, joita tässä tarkastellaan sekä venäjänkielisillä että suomenkielisillä.

7.3.1 Venäjänkielisten asenteet

Haastateltujen mielestä osalla Suomen venäjänkielisistä on pyrkimystä eristäytyä. Toivotaan erillisiä kulttuuripalveluja yksinomaan venäjän kielellä suunnattuna nimenomaan venäjänkielisille käyttäjille, ”omat tilaisuudet omalla kielellä omien parissa”. Toisaalta Jasinskaja-Lahti (2007: 55-56) huomauttaa, että oma etninen ryhmä näyttää lieventävän mahdollisia syrjinnän kokemuksia. Jotkut venäjänkieliset katsovat myös edustavansa niin perinnerikasta ja kansainvälisestikin korkeatasoista ”suurta” kulttuuria ja kieltä, että tässä valossa suomalainen kulttuuri ja suomen kieli katsotaan niin pieniksi, ohuiksi ja perinteettömiksi, ettei niihin tutustuminen ole mielekästä. Tilanne ei kuitenkaan kovin paljon eroa silloinkaan, kun tarjolla on ei-venäläistä kansainvälistä kulttuuria. Yksi haastateltu totesi, että jos heillä on jokin venäjänkielinen esitys, sali on täynnä venäjänkielisiä. Kun sitten sama laitos tarjoaa esityksen, joka edustaa ei-kielisisidonnaista,

korkeatasoista kansainvälistä ohjelmistoa, yleisönä on vain suomenkielisiä. Halu pysytellä venäläisen kulttuurin piirissä sulkee osalla venäjänkielisistä pois myös eurooppalaisen ja muun kansainvälisen kulttuuritarjonnan. Erityisesti pääkaupunkiseudulla on myös kansainvälisiä kohtaamispaikkoja, joissa järjestetään erilaisia tapahtumia ja toimintaa, venäjänkieliset osallistuvat tällaiseen toimintaan selvästi vähemmän kuin monet muut maahanmuuttajaryhmät (Joronen 2009b: 65).

Aiemmin oli jo puhetta siitä, että osa Suomen venäjänkielisistä asettaa selkeästi etusijalle klassisen, perinteisen ja kanonisoidun korkeakulttuurin, jota myös tulee esittää pysytellen tiukasti perinteissä. Tässä valossa suomalainen kulttuuri on liian modernia ja klassisten teosten tulkinta liian rohkeaa, tämä koskee erityisesti teatteria ja maalaustaidetta. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että suomen- ja venäjänkielisillä on erilaiset tavat käydä teatterissa; suomenkielinen teatterissa kävijä jättää takkinsa vaatesäilytykseen, katsoo esityksen, nappaa takkinsa mukaan ja lähtee kotiin. Venäjänkieliset ovat tottuneet siihen, että teatterissa käynti on kokonaistapahtuma, jossa yhtyvät sosiaaliset ja kulttuuriset aspektit, teatteriin lähdetään isommalla joukolla, väliajalla ja teatterin jälkeen tavataan tuttuja ja keskustellaan esityksestä.

7.3.2 Suomenkielisten asenteet

Tässä selvityksessä venäjänkielisten syrjintä kantaväestön taholta ei erityisesti tullut esiin. Aiemmissa selvityksissä on kuitenkin selkeästi ilmennyt, että venäjänkieliset kokevat syrjintää, leimaamista, ennakkoluuloja ja nimittelyä koulussa, työelämässä, vapaa-ajalla ja mediassa (Iskanius 2006: 21-22, Jasinskaja-Lahti 2007: 54-55, Sisäasiainministeriö 2010a, Tantt 2008: 5, 7, 18-19, 52-55, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 24-25). Kantaväestön mahdolliset kielteiset asenteet Suomen venäjänkielisiä kohtaan voivat johtaa venäjänkielisten haluttomuuteen opiskella suomen kieltä ja tutustua suomalaiseen kulttuuriin (Jasinskaja-Lahti 2007: 54-55). Työttömyys ja se, ettei lähtömaassa saatua koulutusta pystytä hyödyntämään työelämässä voivat myös laskea motivaatiota kielen ja kulttuurin omaksumiseen (Tantt 2008: 35). Suomalaisten asennetta Venäjää kohtaan määrittävät edelleen myös maiden välillä käydyt sodat, eräs haastateltava totesi, että suomalainen identiteetti rakentuu edelleen hyvin suurella määrällä vastakkainasettelulle Suomi-Venäjä ja sota-ajan muistelulle – ” säästäisitte edes lapset jatkuvilta sotamuisteloilta”. Tämä on omiaan pitämään yllä nuivaa suhtautumista myös Suomessa asuviin venäjänkielisiin.

Suomesta ja suomalaisesta kulttuurista on laadittu hyvin vähän kirjallista tai audiovisuaalista materiaalia englannin ja venäjän kielillä, tällaisella materiaalilla huonommankin suomen kielen

taidon omaava voisi pohjustaa tietojaan. Suomenkielisiä kulttuuripalveluja tuottavilla ja tarjoavilla laitoksilla rima on liian korkealla, kun ajatellaan tiedottamista Suomen venäjänkielisille. Tällaisen toiminnan katsotaan vaativan pysyvää venäjänkielistä henkilökuntaa, eikä tällaiseen useimmilla laitoksilla ole varaa. Muita pienempiä askelia ei välttämättä ole pohdittu, tällaisia voisivat olla esim. tietoisku suomalaisessa venäjänkielisessä mediassa tai laitoksen tai konkreettisen teoksen esittely tutustumiskäynnin muodossa venäjän kielellä. Osuutensa voi olla myös sillä, että kansallisten kulttuurilaitosten katsotaan ensi sijassa palvelevan kansakunnan rakentamista ja kansallisen kulttuurin edistämistä ja kansallisen kulttuurin ymmärretään tällöin tarkoittavan erityisesti suomenkielistä ja suomenkielisten tekemää kulttuuria (Saukkonen 2010: 43-44). Kuten Saukkonen (2010: 44) toteaa: ”Toiminnan sopeuttaminen muuttuneisiin demografisiin olosuhteisiin ja kulttuuripoliittisiin tavoitteisiin vaatii monessa tapauksessa laitosten identiteetin, tavoitteiden ja käytäntöjen tai kulttuuripoliittisten peruseriaatteiden huomattavaa uudelleenarviointia”.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, mikä eniten rajoittaa kulttuuripalveluiden käyttöä. Esteet katsottiin jossain määrin erilaisiksi suomenkielisten ja venäjänkielisten palveluiden osalta, suomenkielisissä palveluissa suurin este oli ajanpuute (30 %) ja toiseksi suurin este puutteet kielitaidossa (20 %), ja kolmanneksi suurin korkea hinta (16 %). Venäjänkielisissä kulttuuripalveluissa suurimmaksi esteeksi koettiin huono tarjonta (32 %), ajanpuute oli toisella sijalla (22 %) ja kolmannella sijalla olivat venäjänkielisiin kulttuuripalveluihin tyytyväiset, joiden osuus vastanneista oli 16 %. Alla olevasta taulukosta ilmenee vastanneiden tarkempi jakauma. Myös suuri osa haastatelluista piti venäjänkielisten kulttuuripalvelujen valikoimaa kapeana ja tasoa hyvin kirjavana. Yhtenä syynä tähän pidettiin sitä, että hyvin erilaiset henkilöt ja organisaatiot ovat tuoneet eritasoisia ryhmiä Venäjältä esiintymään Suomeen. Toisen syyn katsottiin liittyvän siihen, että osa venäjänkielisestä kulttuuritarjonnasta syntyy amatöörivoimin ja hyvin pienellä budjetilla. Sen sijaan tässä selvityksessä ei tullut esiin iän vaikutus mahdollisena esteenä, kun taas Tanttu (2008: 42) mainitsee, että osa ikääntyneistä venäjänkielisistä maahanmuuttajista ei ollenkaan käytä kulttuuripalvelujen niiden korkean hinnan vuoksi.

Taulukko 16 Mikä eniten rajoittaa kulttuuripalveluiden käyttöä?

	<i>Suomenkieliset kulttuuripalvelut</i>		<i>Venäjänkieliset kulttuuripalvelut</i>	
	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
puutteet kielitaidossa	86	20	8	2
huono tarjonta	22	5	141	32
ajanpuute	132	30	95	22

liian kallista	72	16	29	7
en tiedä, mistä saisi tietoa	27	6	46	10
olen tyytyväinen	65	15	71	16
en osaa sanoa	13	3	16	4
muu	9	2	18	4
ei vastattu	13	3	15	3
Yhteensä	439	100	439	100

8. Kulttuuripalvelujen käytön ja tuotannon edistäminen

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, mitkä tekijät lisäisivät kulttuuripalvelujen käyttöä. Vastaukset olivat osittain yhdensuuntaisia edelle esitettyjen esteiden kanssa, mutta myös eroja oli. Jos suurimmiksi esteiksi suomenkielisten kulttuuripalvelujen käytölle katsottiin puutteet kielitaidossa ja ajanpuute, niin kulttuuripalvelujen käyttöä edistäviksi katsottiin erityisesti alempi hinta (27 %) ja parempi kielitaito (23 %). Venäjänkielisten kulttuuripalvelujen osalta tärkeimmäksi myötävaikuttavaksi tekijäksi katsottiin toisenlainen tarjonta (31 %), toisella sijalla oli parempi tiedotus (26 %).

Taulukko 17 Mikä lisäisi kulttuuripalveluiden käyttöä?

	Suomenkieliset		Venäjänkieliset	
	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%
parempi kielitaito	99	23	4	1
toisenlainen tarjonta	40	9	137	31
alempi hinta	119	27	49	11
parempi tiedotus	49	11	116	26
ei mikään	28	6	28	6
en osaa sanoa	55	13	48	11
muu	24	5	26	6
ei vastattu	25	6	31	7
Yhteensä	439	100	439	100

9. Kulttuuri harraste- ja yhdistystoimintana

Harrastetoiminnassa on mukana noin yksi kolmannes vastanneista (36 %). 61 % ilmoitti, ettei osallistu mihinkään harrastetoimintaan (3 % ei vastannut). Maahanmuuttajabarometrissa n. 50 % venäläisistä vastaajista ilmoitti osallistuvan kodin ulkopuoliseen järjestettyyn harrastus- tai vapaa-ajan toimintaan (Sisäasiainministeriö 2010a). Kulttuuriin liittyvistä harrastetoiminnan muodoista suosituin on valokuvaus (53 %), hyvin tasaisesti 17-24 % osuuksilla mukana ovat soittaminen, kuvataiteet, kirjoittaminen, videokuvaus, tanssi ja laulaminen. Näyttelemineen harrastetoiminnan muotona on vähiten edustettuna 6 %:lla. Harrastetoiminnassa käytettävän kielen suhteen 68

vastaajaa ilmoitti harrastetoiminnan olevan venäjänkielistä, 64 vastaajaa osallistuu suomenkieliseen harrastetoimintaan ja 32 vastaajaa sekä venäjän- että suomenkieliseen.

Suomen venäjänkieliset ovat järjestäytyneet suureen määrään järjestöjä, esim. FARO:n (Venäjänkielisten järjestöjen kattojärjestö) nettisivuilla jäsenjärjestöjä luetellaan 36. Lähes sama luku, 40, löytyy raportista *Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä* (Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 38). Suomenkielinen lista venäjänkielisistä ja suomalais-venäläisistä järjestöistä löytyy em. raportin liitteestä 6 (Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 87-87). Suurin osa venäjänkielisten järjestöistä toimii paikallisesti jollakin paikkakunnalla. Tämän selvityksen perusteella ei ole mahdollista arvioida järjestötoimintaan osallistuvien määrää tai osuutta kaikista venäjänkielisistä. Vastaajista 37 % ilmoitti toimivansa jossakin yhdistyksessä. Suurimmassa osassa tapauksista järjestön toiminta liittyy joko kulttuuriin tai venäjänkielisen vähemmistön etujen ajamiseen (Tanttu 2008: 50-51, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003: 38). Monille lasten ja nuorten vanhemmille pontimena osallistumiseen on venäjänkielisten kulttuuritapahtumien järjestäminen lapsille venäjän kielen taidon ylläpitämiseksi ja kohentamiseksi. Jorosen selvityksessä (2009: 65) venäjänkielisten osallistuminen itse järjestettyyn toimintaan lisääntyy koulutustason nousun myötä.

Monet vastaajat ja haastatellut toivoivat lisää voimavaroja venäjänkielisen järjestötoiminnan tarpeisiin (vrt. Tanttu 2008: 50-51). Tarvittaisiin tiloja, henkilöresursseja ja muuta rahoitusta. Ongelmana on myös järjestökentän pirstaleisuus, yhdellä ja samalla paikkakunnalla saattaa olla useita samalla kulttuurin alalla toimivia erillisiä järjestöjä. Usein jonkin tietyn alan toiminta (esim. lastenkulttuuri) alkaa yhdellä paikkakunnalla yhdessä organisaatiossa, toiminnan myötä näkemykset ja henkilösuhteet joutuvat törmäyskurssille ja lopulta toimijat jakautuvat useaan erilliseen järjestöön, jotka kilpailevat samoista potentiaalisista aktiivitoimijoista, yleisöistä ja rahoituksesta. Tällaisia törmäyskursseja selittää osaltaan se, että Suomen venäjänkielisiä yhdistää sama kieli, mutta muutoin ryhmä on hyvin heterogeeninen kansallisuuden, kansalaisuuden, syntymämaan, Suomessa oloajan ja koulutuksen suhteen. Vastaajat kiinnittivät huomiota siihen, että kulttuuritoiminnasta järjestöissä vastaavat usein henkilöt, jotka eivät ole saaneet koulutusta kulttuurin aloille, näin ollen tarjonnan taso on kirjavaa. Ratkaisuksi vastaajat ehdottivat mm. tiiviimpää yhteistyötä vastaavien suomenkielisten laitosten ja järjestöjen kanssa.

10.Osaamispotentialiaali ja työllistyminen kulttuurin aloille

Vastaajista 26 % ilmoitti saaneensa koulutuksen kulttuurin aloille, heistä pystyy hyödyntämään opiskelussa saamaansa osaamista nykyisessä työssään täysimääräisesti 30 % ja osittain 45 %. Lisäksi kulttuurin aloja opiskelee tällä hetkellä 10 % vastanneista. Suurin osa haastatelluista ilmoitti, että heidän on hyvin vaikea arvioida sitä, onko heidän laitoksensa edustaman alan osaajia Suomen venäjänkielisten keskuudessa.

Vastaajien mukaan suurimpia esteitä työllistymiselle kulttuurin aloille ovat sopivan koulutuksen puute (15 %), ongelmat rahoituksessa (14 %), kielitaidon ja kontaktien puute (10 % kumpikin). Työllistymistä edistäviksi vastaajat katsoivat ensi sijassa edellä mainittujen esteiden poistamisen. Tantun (2008: 35) mukaan venäjänkielisten työllistymisen yksi merkittävä este on entisessä kotimaassa suoritettujen tutkintojen tunnustamisen ja opintojen täydentämisen vaikeudet sekä kielitaitovaatimukset. Noin 40 % vastaajista ei vastannut työllistymistä koskeviin kysymyksiin ollenkaan, osa tällaisista vastaajista kommentoi itse tätä todeten, että he eivät toimi kulttuurin aloille eivätkä nämä kysymykset ole heille erityisen tärkeitä.

Taulukko 18 Mitkä ovat suurimmat esteet työllistymiselle kulttuurin aloille ja mikä sitä edistäisi?

	Mitkä ovat suurimmat esteen työllistymiselle kulttuurin aloille?		Mikä edistäisi työllistymistä kulttuurin aloille?	
	Lukumäärä	%	Lukumäärä	%
koulutus	68	15	70	16
työkokemus	19	4	27	6
kielitaito	44	10	43	10
tieto alalla toimimisesta	9	2	16	4
kontaktit	44	10	48	11
rahoitus	63	14	67	15
muu	19	4	6	1
ei vastattu	173	39	162	37
Yhteensä	439	100	439	100

Haastatellut näkivät tilanteen hiukan toisin. Suomenkieliset haastatellut pitivät tärkeimpinä ongelmina kielitaidon puutetta ja sitä, että ulkomailla hankittu koulutus ei aina sellaisenaan ole sovellettavissa suomalaisen työelämään, esimerkkinä mainittiin kirjastoala. Täydennyskoulutusta ei ole kattavasti järjestetty useimmilla kulttuurin aloilla. Työllistymisessä on tosin genrekohtaisia eroja, klassisen musiikin koulutuksen saaneiden työllisyysnäköymät ovat muita kulttuurin aloja paremmat. Vaikka ulkomailla hankittu koulutus soveltuisi suomalaisen työelämään, tarvitaan tietoa ja kokemusta suomalaisen kulttuurin kentästä sekä tuottamisosaamista. Joskus työllistymisen esteenä ovat myös puutteet englannin kielen taidossa ja tietokoneiden käytön

hallinnassa. Useilla kulttuurin aloilla työ sisältää myös asiakaspalvelua ja tämä ei aina luonnistu kaikilta. Esiintyi myös sellaisia arvioita, että Suomen kulttuurielämää tulee rikastuttaa venäläisellä kulttuurilla ja Suomessa asuvat venäjänkieliset kulttuuriasiantuntijat ovat hyviä sillanrakentajia.

Venäjänkieliset haastatellut totesivat, että työllistymisessä kulttuurin aloille on kova kilpailu. Osa katsoi, että tällaisessa kilpailutilanteessa etusija annetaan suomenkielisille. Osa taas oli sitä mieltä, että lahjakkuus ja hyvä koulutus takaavat työpaikan, kunhan ensin on hankittu suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemusta. Tietoa suomalaisesta kulttuurista kaivataan, osan siitä tulisi olla venäjän kielellä. Suomessa asuvien venäjän kielellä kirjoittavien lukeva yleisö on parhaimmillaankin sangen pieni, osa kirjoittajista onkin pyrkinyt laajentamaan kirjallisten lehtien asiakaskuntaa muiden maiden venäjänkielisten vähemmistöjen suuntaan. Taiteilijoiden näyttelytoiminnan yhtenä esteenä nähdään se, että suomalainen taidemaailma arvostaa ei-esittävää nykytaidetta, kun taas Suomessa asuvien venäjänkielisten taiteilijoiden joukossa on klassisemman ja esittävän maalaustaiteen edustajia.

11.Ehdotukset

VALTIONHALLINNOLLE JA KUNNILLE

Suomen kielen opiskelu

- suomen kielen opiskelun tulisi olla mahdollista myös työttömyyden aikana ilman, että työttömyysetuus kärsii
- suomen kielen oppimista voisi tehostaa työpajatoiminnalla, jolloin suomea opitaan tekemisen kautta, esim. taidetyöpajat

Täydennyskoulutus

- yleinen täydennyskoulutus aiheina esim. suomen kieli, suomalainen yhteiskunta, tietotekniikka, asennekasvatus, omatoiminen tiedonhaku esim. Internetistä, Suomea koskevan Internetistä löytyvän tiedon (esim. viranomaistiedon) luotettavuuden arviointi
- alakohtaiseen täydennyskoulutukseen valmentava polku
- alakohtainen täydennyskoulutus niille aloille, joille sitä ei ole vielä järjestetty tai määritelty
- alakohtaisia ohjeistuksia siitä, miten lähtömaassa hankittua ammatillista koulutusta voi täydentää Suomessa

Ammatillinen koulutus

- maahanmuuttajien pääsyä ammatilliseen koulutukseen tulisi helpottaa
- ammatillisen koulutuksen toimintamuotoja tulisi kehittää, esim. oppiminen tekemisen kautta

Suomea koskeva tieto

- tiedotus jo olemassa olevista tietopankeista ja niiden venäjänkielisistä materiaaleista, ei niinkään uusien luominen

KULTTUURIALAN TOIMIJOILLE, PALVELUIDEN TUOTTAJILLE JA ORGANISAATIOILLE

Suomenkielisiä palveluja tuottavat toimijat

- venäläisten ryhmien (näyttelyiden) tuonti Suomeen ja suomalaisten Venäjälle

- Suomessa olevan venäjän- ja suomenkielisen sekä sosiaalisen median käyttö tiedottamisessa
- tutustumiskäynnit venäjän kielellä
- yksittäisen teoksen esittely venäjäksi esim. ennen esitystä
- nettisivut englanniksi ja osa nettisivuista venäjäksi

Venäjänkieliset kulttuuripalveluiden tuottajat ja kulttuurijärjestöt

- yhteistyö vastaavien suomenkielisten kulttuuripalveluiden tuottajien kanssa
- yhteistyö vastaavien suomenkielisten järjestöjen kanssa
- yhteistyö suomenkielisten ulkomailla toimivien järjestöjen kanssa, esim. miten ne toimivat, mitä haasteita ja toisaalta hyviä käytäntöjä on
- yhteistyö venäjänkielisten ulkomailla toimivien järjestöjen kanssa, esim. miten ne toimivat, mitä haasteita ja toisaalta hyviä käytäntöjä on

JÄRJESTÖILLE

Suomessa syntyneiden tai Suomeen lapsena muuttaneiden venäjän kielen taidon ylläpitäminen ja kohentaminen

- varsinaisen venäjän kouluopetuksen rinnalle venäjänkielisiä tapahtumia, leirejä ja festivaaleja lapsille ja nuorille
- kesäleirit, oppilasvaihto, opiskelijavaihto ja opintoihin kuuluvat työharjoittelu Venäjällä

Kaksikielinen toiminta

- Suomen ja Venäjän välinen yhteistyö, esim. yhteistuotannot
- kaksikieliset (suomi ja venäjä) kulttuuriprojektit / leirit lapsille ja nuorille
- matkat Suomessa

12. Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on päättänyt selvittää eri maahanmuuttajaryhmien kulttuuripalvelujen käyttöä ja tuottamista. Äidinkielen mukaan tarkasteltuna Suomen väestön suurimmat kieliryhmät ovat suomi, ruotsi, venäjä ja viro. Vuoden 2010 lopulla Suomessa asui pysyvästi 54 559 venäjänkielistä eli n. 1 % koko väestöstä. Näin ollen Suomen venäjänkieliset ovat lukumäärältään toiseksi suurin kielivähemmistö ruotsinkielisten jälkeen. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna Suomen venäjänkielisistä naisia on n. 60 % ja miehiä n. 40 %. Iän mukaan tarkasteltuna Suomen venäjänkieliset jakautuvat hyvin tasaisesti eri ikäluokkiin, eniten heitä on edustettuina 20-55 –vuotiaissa. Asuinpaikan mukaan tarkasteltuna Suomen venäjänkielisistä noin puolet asuu Uudenmaan maakunnassa, pääkaupunkiseudulla venäjänkielisiä on eniten, n. 40 % kaikista venäjänkielisistä. Selvityksellä kartoitettiin mm. sitä, mitä kulttuuripalveluja venäjänkieliset käyttävät, missä muodossa ja millä kielellä, mitä mahdollisia esteitä kulttuuripalveluiden käytölle on, mikä tätä edistäisi, millaista harrastus- ja yhdistystoimintaa on, millaista kulttuuriosaamista venäjänkielisten parista löytyy ja mitkä ovat näköalat työllistymiselle kulttuurin aloille

Selvitys tehtiin netissä kyselylomakkeen kautta ja haastattelemalla eri tahoja. Kyselylomakkeella pyrittiin selvittämään kulttuuripalveluiden käyttäjien näkökantoja. Kyselyn kohderyhmäksi on katsottu kaikki ne pysyvästi Suomessa asuvat yli 15-vuotiaat, jotka säännöllisesti käyttävät venäjän kieltä, kriteerinä on siis venäjän kielen käyttö. Kyselylomake oli venäjänkielisenä sähköisessä muodossa VIEI:n Internet-sivuilla 21.2. – 31.3.2011, joten vastaamiseen oli aikaa runsaat viisi viikkoa. Kyselylomakkeesta tiedotettiin laajasti venäjänkielisen median ja järjestöjen kautta sekä yksittäisten ihmisten omien verkostojen kautta, mikä johti erittäin hyvään vastanneiden määrään, vastauksia tuli yhteensä 439. Haastatteluja tehtiin 17 ja niillä pyrittiin kartoittamaan kulttuuripalvelujen tuottajien näkökantoja.

lältään vastaajat olivat 15-80 –vuotiaita, suurin vastaajaryhmä oli 31-35-vuotiaat, joita oli 16 % vastaajista. Vastaajajoukko oli melko naisvaltaista, naisia vastaajista oli 78 %. Vastaajista 60 %:lla asuinpaikka on pääkaupunkiseudulla, jolla suurin osa Suomen venäjänkielisistä myös asuu. Toimen mukaan tarkasteltuna suurin ryhmä, 40 %, oli työssäkäyviä, 21 % oli opiskelijoita, osa-aikatyössä 13 % ja työttömiä 13 %. Vastaajista 98 % on syntynyt muualla kuin Suomessa, näistä 92 % on muuttanut Suomen vuosina 1990 – 2010. Vastaajia pyydettiin arvioimaan kielitaitoaan, venäjän

kieli on äidinkieli 86 %:lla ja 12 % ilmoitti olevansa kaksikielisiä (venäjä ja suomi). Mitä tulee suomen kielen taitoon, 40 % ilmoitti puhuvansa suomea hyvin, 22 % täydellisesti, 17 % kohtalaisesti, 9 % ymmärtää ja puhuu vähän, 8,5 % pärjää arkielämän tilanteissa ja 3 % ei puhu suomea ollenkaan. Vastaajajoukko oli sangen korkeasti koulutettua, 70 %:lla vastanneista on korkeakoulututkinto ja 17,5 %:lla ammattikorkeakoulututkinto.

Useat haastatellut korostivat sitä, että venäjänkieliset jakautuvat hyvinkin selvästi kahteen sukupolveen. Vanhemman (ensimmäisen) sukupolven edustajat ovat syntyneet Neuvostoliitossa tai Venäjällä, muuttaneet Suomeen aikuisina ja asuneet Suomessa jo pitkään, mutta puhuvat edelleen melko huonosti suomea ja näin ollen harrastavat lähinnä venäläistä ja venäjänkielistä kulttuuria. Nuoremman (toisen) sukupolven muodostavat Suomessa syntyneet tai jo lapsena vanhempiensa mukana Suomeen muuttaneet. Tällä ryhmällä ongelmina voivat olla venäjän kielen tason ylläpitäminen, yhteydet venäläiseen kulttuuriin ja identiteetti-ongelmat. **Asuinpaikalla** on luonnollisesti suuri vaikutus kulttuuripalvelujen saantiin, parhaassa asemassa saatavuuden suhteen ovat pääkaupunkiseudulla ja muissa isommissa kaupungeissa asuvat.

Suosituimpia kulttuurin aloja olivat teatteri, elokuva, museot ja kirjallisuus. Musiikin, oopperan ja elokuvan laatua ja saatavuutta ei juurikaan kommentoitu. Venäjänkielisen kirjallisuuden saatavuuteen taas oltiin melko tyytyväisiä ja yleisten kirjastojen palveluja käytetään paljon. Venäjänkielistä teatteria sen sijaa toivottiin lisää, eritoten lastenteatteria. Sekä suomalainen teatteri että eritoten suomalainen kuvataide tuntuu monista liian nykyaikaiselta. Median suhteen suurin osa ilmoitti seuraavansa sekä suomen- että venäjänkielistä sähköistä mediaa ja lukevansa lehtiä sekä suomeksi että venäjäksi. Tiedonsaanti kulttuuripalveluista jakoi sekä vastaajat että haastatellut aika tasaisesti niihin, joiden mielestä tietoa on tarpeeksi ja niihin, joiden mielestä tarvitaan tehokkaampaa tiedotusta.

Esteistä osa on samoja kuin kelle tahansa eli esim. laitoksen sijainti, oma asuinpaikka pienellä paikkakunnalla, työ, perhesyyt ja korkea hinta. Venäjänkielisiä koskevia syitä ovat mm. heikko suomen kielen taito, puutteet tiedonsaannissa kulttuuripalveluista, eristäytyminen omaan kieliryhmään, neuvostoestetiikkaan pohjaava perinteistä taidetta korostava maku ja mahdollisesti kokemukset syrjinnästä. Kulttuuripalvelujen käyttöä edistäviksi katsottiin eritoten alempi hinta ja parempi kielitaito, sekä venäjänkielisten palvelujen osalta parempi tarjonta. Harrastetoiminnassa on mukana noin yksi kolmannes vastanneista (36 %). Maahanmuuttajabarometrissa kulttuuriin

liittyvistä harrastetoiminnan muodoista suosituin on valokuvaus (53 %), hyvin tasaisesti 17-24 % osuuksilla mukana ovat soittaminen, kuvataiteet, kirjoittaminen, videokuvaus, tanssi ja laulaminen. Suomen venäjänkieliset ovat järjestäytyneet suureen määrään järjestöjä, joita on n. 40 ja joista suurimmassa osassa järjestön toiminta liittyy joko kulttuuriin tai venäjänkielisen vähemmistön etujen ajamiseen. Monet vastaajat ja haastatellut toivoivat lisää voimavaroja venäjänkielisen järjestötoiminnan tarpeisiin, esim. tiloja, henkilöresursseja ja muuta rahoitusta. Ongelmana on tosin järjestökentän pirstaleisuus, yhdellä ja samalla paikkakunnalla saattaa olla useita samalla kulttuurin alalla toimivia erillisiä järjestöjä. Vastaajista 26 % ilmoitti saaneensa koulutuksen kulttuurin aloille, heistä pystyy hyödyntämään opiskelussa saamaansa osaamista nykyisessä työssään täysimääräisesti 30 % ja osittain 45 %. Lisäksi kulttuurin aloja opiskelee tällä hetkellä 10 % vastanneista. Vastaajien mukaan suurimpia esteitä työllistymiselle kulttuurin aloille ovat sopivan koulutuksen puute (15 %), ongelmat rahoituksessa (14 %), kielitaidon ja kontaktien puute (10 % kumpikin). Yksi merkittävä venäjänkielisten työllistymisen este on entisessä kotimaassa suoritettujen tutkintojen tunnustamisen ja opintojen täydentämisen vaikeudet sekä kielitaitovaatimukset. Haastatellut näkivät tilanteen hiukan toisin. Suomenkieliset haastatellut pitivät tärkeimpinä ongelmina kielitaidon puutetta (suomi ja englanti) ja sitä, että ulkomailla hankittu koulutus ei aina sellaisenaan ole sovellettavissa suomalaiseen työelämään. Venäjänkieliset haastatellut totesivat, että työllistymisessä kulttuurin aloille on kova kilpailu, osa katsoi, että tällaisessa kilpailutilanteessa etusija annetaan suomenkielisille. Osa taas oli sitä mieltä, että lahjakkuus ja hyvä koulutus takaavat työpaikan, kunhan ensin on hankittu suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemusta.

13.Lähdeluettelo

Iskanus, Sanna (2006): *Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti*. Väitöskirja.

Jyväskylä Studies in Humanities 51.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Jasinskaja-Lahti, Inga (2007): Venäläiset maahanmuuttajat Suomessa. *Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa*. Toim. Elina Korhonen.

Väestöliitto.

ISBN=978-951-9450-82-7. Helsinki: Priimus Paino Oy.

Joronen, Tuula (2009a): Johdatus kirjan teemoihin. *Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla*. Toim. Tuula Joronen.

Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2009: 4

ISSN=1455-724X. ISBN=978-952-223-502-2. Helsinki: Edita Prima Oy.

Joronen, Tuula (2009b): Vapaa-ajan harrastusten merkitys ja suuntautuminen – kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisten vertailua. *Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla*. Toim. Tuula Joronen.

Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2009: 4

ISSN=1455-724X. ISBN=978-952-223-502-2. Helsinki: Edita Prima Oy.

Joronen, Tuula (2009c): Kulttuuripalveluiden saavutettavuus maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden näkökulmasta. *Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla*. Toim. Tuula Joronen.

Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2009: 4

ISSN=1455-724X. ISBN=978-952-223-502-2. Helsinki: Edita Prima Oy.

Lagerspetz, Mikko (2011): *Vironkielisten maahanmuuttajien osallistuminen kulttuuri- ja yhdistyselämään*.

Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Miheeva, N.A. (2008): Modernizacija v Rossii i ee kul'turno-cennostnoe soderžanie. Kongressijulkaisu *Sociologija i obščestvo: Problemy i puti vzaimodejstvija*. III Vserossijskij sociologičeskij kongress 21.-24.10.2008 Moskova. [verkkójulkaisu]

http://www.isras.ru/publications_bank/1225354616.pdf

[viitattu 22.9.2011]

Mustajoki, Arto (2007): *Yliopistojen Venäjä-yhteistyön ja Venäjä-osaamisen kehittäminen*.

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:11 [verkkójulkaisu].

ISBN=978-952-485-315-6 (PDF). Helsinki: Opetusministeriö

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr11.pdf?lang=fi>

[viitattu 22.9.2011]

Mustajoki, Arto & Protassova, Ekaterina (2002): "My" i "oni": russkie i finny o russkih i finnah. Sternin, I.A. (toim.) *Russkoe i finskoe kommunikativnoe povedenie*. Vypusk 3.

Voronezh: VGU, 2002, 14-49.

Opetusministeriö (2009): *Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:48 [verkkajulkaisu].

ISSN=1797-9501. Helsinki: Opetusministeriö

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm48.pdf?lang=fi>

[viitattu 22.9.2011]

Protassova, Ekaterina (2004): *Fennorossy: zhizn' i upotreblenie jazyka*.

Sankt-Peterburg: Zlatoust.

Saukkonen, Pasi (2010): *Kotouttaminen ja kulttuuripoliittika. Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä*.

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore julkaisuja 19.

ISBN=978-952-5573-29-9. ISSN=1795-1739. Helsinki: Yliopistopaino.

Shenshin, Veronica (2008): *Kulttuurihistoriallinen katsaus Suomen venäläisväestön vaiheista autonomian ajoilta nykypäiviin*. [verkkajulkaisu]

Helsingin yliopisto. Aleksanteri-instituutti.

<http://www.formin.fi/public/?contentid=132501&contentlan=1&culture=fi-FI>

[viitattu 22.9.2011]

Sisäasiainministeriö (2010a): *Maahanmuuttajabarometri: Loppuraportti 2010* [verkkajulkaisu].

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/74986f355c42b815c22577ee00388f48/\\$file/rm_c_maahanmuuttajabarometri_loppuraportti.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/74986f355c42b815c22577ee00388f48/$file/rm_c_maahanmuuttajabarometri_loppuraportti.pdf)

[viitattu 22.9.2011]

Sisäasiainministeriö (2010b): *Maahanmuuttosananasto ja tilastotietoja*. [verkkajulkaisu]

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/OBA8FB29A87335EAC225767E00495CCD>

[viitattu 22.9.2011]

Tanttu, Jekaterina (2008): *Venäjänkielisenä Suomessa 2008. Selvitys vähemmistövaltuutetulle*.

ISBN=978-952-491-409-3. Helsinki: Vähemmistövaltuutettu.

Tilastokeskus (2010): *Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne* [verkkajulkaisu].

ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus.

<http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html> [viitattu: 23.9.2011]

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti (2003): *Suomen venäjänkielisen väestöosan kysymyksiä 2002. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan asettaman työryhmän raportti*.

Helsinki: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti.

Väestörekisterikeskus (2011): *Taskutieto. Fickfakta*. [verkkajulkaisu].

Helsinki: Väestörekisterikeskus

<http://www.vaestorekisterikeskus.fi/default.aspx?id=102&docid=0> [viitattu: 22.9.2011]

LIITE 1.

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Selvityksen ohjausryhmä

Anneli Ojala, hanketoimiston päällikkö, VIEI

Juhani Salokannel, toiminnanjohtaja, Tuglas-seura

Grete Ahotola, Viron instituutti

Eilina Gusatinsky, päätoimittaja, Spektr-lehti

Pasi Saukkonen, professori

Lea Halttunen, kulttuurisihteeri, OKM

Mikko Cortés Téllez, erikoissuunnittelija, OKM

Ilmi Villacis, erityisasiantuntija, OKM

Maija Lummepuro, kulttuuriasianneuvos, OKM (pj)

LIITE 2

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Venäjänkielisen kyselylomakkeen suomenkielinen versio

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti ja Helsingin yliopiston nykykielten laitos selvittävät opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta Suomessa asuvien venäjänkielisten kulttuuripalveluiden käyttöä.

Yksi osa selvitystä on kyselykaavake, joka on julkaistu verkossa osoitteessa
<http://forms.rusin.fi/forms/kulttuuripalveluiden-kaeyttoa>

Kyselykaavakkeeseen voivat vastata kaikki Suomessa pysyvästi asuvat 15 vuotta täyttäneet venäjänkieliset maaliskuun 2011 loppuun mennessä.

Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan kolme 50 euron kulttuuriseteliä.

Peruskysymykset

1. Syntymävuosi

19__

2. Sukupuoli

mies / nainen

3. Asuinpaikka (kaupunki, kunta)

__

4. Toimi

koululainen / opiskelija / työssä / osa-aikatyössä / yrittäjä / maanviljelijä / kotona perheen kanssa / työtön / eläkkeellä / muu, mikä _____

5. Oletko syntynyt Suomessa?

olen / en

6. Jos et ole syntynyt Suomessa, minä vuonna muutit Suomeen?

__

7. Jos et ole syntynyt Suomessa, mistä olet tullut Suomeen?

SNTL / RF / IVY / Baltian maat / jokin muu, mikä _____

8. Mikä syy vaikutti eniten muuttoosi Suomeen?

opiskelu / työ / avioliitto/parisuhde / suomalaiset sukujuuret / muu, mikä _____

9. Kielitaito

- venäjä: äidinkieleni / olen kaksikielinen ja venäjä on toinen näistä kielistä / lähes äidinkielen tasolla / hyvä / auttava

- suomi: en puhu / ymmärrän ja puhun vähän / pärjään arkielämän tilanteissa / puhun kohtalaisesti / puhun hyvin / puhun täydellisesti

- ruotsi: en puhu / ymmärrän ja puhun vähän / pärjään arkielämän tilanteissa / puhun kohtalaisesti / puhun hyvin / puhun täydellisesti

- englantia: en puhu / ymmärrän ja puhun vähän / pärjään arkielämän tilanteissa / puhun kohtalaisesti / puhun hyvin / puhun täydellisesti

10. Mitä kieltä käytät pääasiallisesti päivittäin

kotona: venäjää ___ suomea ___ englantia ↔ _____ ruotsia ↔ _____ muuta kieltä _____; mitä: _____

työssä: venäjää ___ suomea ___ englantia ↔ _____ ruotsia ↔ _____ muuta kieltä _____; mitä: _____

opiskelussa: venäjää ___ suomea ___ englantia ↔ _____ ruotsia ↔ _____ muuta kieltä _____; mitä: _____

asioinnissa: venäjää ___ suomea ___ englantia ↔ _____ ruotsia ↔ _____ muuta kieltä _____; mitä: _____

11. Koulutustaso, merkitse korkein

peruskoulu / lukio / ammattikoulu / korkeakoulu

12. Mistä merkitsemäsi korkein koulutustaso

SNTL / RF / IVY / Baltian maat / Suomi / jokin muu

13. Minä vuonna merkitsemäsi korkein koulutustaso on saavutettu?

_____

Kulttuuripalveluihin liittyvät kysymykset

Kulttuurin alat

14. Rastita ne kulttuurin alat, joita seuraat ja joista olet kiinnostunut

klassinen musiikki / kevyt musiikki / ooppera ja baletti / teatteri / tanssi / elokuva / kuvataiteet / museot / festivaalit / kirjallisuus

15. Kuinka monta kertaa vuodessa käyt

- elokuvissa: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kertaa

- teatterissa: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kertaa

- konsertissa ja/tai tanssiesityksessä: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kertaa

- taidemuseossa ja/tai taidegalleriassa: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kertaa

- muussa museossa ja/tai taidegalleriassa: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kertaa

- oopperassa: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kertaa

16. Jos käyt teatterissa, esitys on

venäjäksi / suomeksi / joko venäjäksi tai suomeksi / ruotsiksi / jollakin muulla kielellä

17. Kun katsot elokuvia, mikä seuraavista sopii parhaiten sinuun

katson elokuvia TV-kanavilta / katson elokuvia Internetin kautta / käyn elokuvissa / lainaan videovuokraamosta / lainaan kirjastosta / en katso elokuvia / jokin muu; mikä _____

18. Jos seuraat kuvataiteita (esim. maalaus, kuvanveisto, grafiikka, valokuva), seuraatko lähinnä

venäläistä / suomalaista / sekä venäläistä että suomalaista / kansainvälistä

Media

19. Kun kuuntelet radiota, kuunteletko etupäässä

RF venäläisiä radioasemia / suomalaisia YLE:n radioasemia / kaupallisia suomalaisia / Suomessa toimivia venäjänkielisiä / sekä venäläisiä että suomalaisia / en kuuntele radiota ollenkaan / jokin muu; mikä _____

20. Kun katsot TV:tä, katsotko etupäässä

venäläisiä TV-kanavia / suomalaisia TV-kanavia / sekä venäläisiä että suomalaisia / en katso TV:tä ollenkaan / jokin muu; mikä _____

21. Kun käytät Internetiä, käytätkö

lähinnä venäläisiä sivustoja / lähinnä suomalaisia sivustoja / molempia / kansainvälisiä sivustoja / en käytä Internetiä ollenkaan / jokin muu; mikä _____

22. Mihin tarkoitukseen käytät pääasiallisesti Internetiä vapaa-aikanasi:

asiointi (esim. pankki, ostokset) / kommunikaatio (esim. sähköposti, chat) / tiedon etsintä / viihteen etsintä

23. Tilaatko kotiin

- sanomalehtiä: kyllä / ei

- aikakauslehtiä: kyllä / ei

24. Luetko sanoma- ja aikakauslehtiä

venäjäksi / suomeksi / sekä venäjäksi että suomeksi / englanniksi / ruotsiksi / jollakin muulla kielellä / en lue ollenkaan

25. Mikä lisäisi median käyttöä?

parempi kielitaito / toisenlainen tarjonta / alempi hinta / parempi tiedotus / olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / jokin muu; mikä _____

Sosiaalinen media

26. Jos ja kun käytät sosiaalista mediaa (esim. blogit, vKontakte, Odnoklassniki, Facebook, Twitter), onko se

vain venäjänkielistä / vain suomenkielistä / sekä venäjäksi että suomeksi / englanniksi / ruotsiksi / jollakin muulla kielellä / en käytä ollenkaan

27. Mikä lisäisi sosiaalisen median käyttöä

parempi kielitaito / toisenlainen tarjonta / alempi hinta / parempi tiedotus / olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / jokin muu; mikä _____

Kirjastopalvelut

28. Kuinka monta kirjaa luet keskimäärin vuodessa?

0 / 1-5 / 5-10 / yli 10 kirjaa

29. Millä kielellä luet tieto- ja kaunokirjallisuutta useimmiten?

venäjän kielellä / suomen kielellä / sekä venäjän että suomen kielellä / englanniksi / ruotsiksi / jollakin muulla kielellä; millä _____

30. Käytätkö kirjastojen palveluja Suomessa?

kyllä / ei

31. Jos käytät, niin mitä eniten alla olevista?

oman alueeni kaupungin- tai kunnankirjasto / jokin venäjänkielinen erityiskirjasto

32. Mikä lisäisi kirjastopalvelujen käyttöäsi?

parempi kielitaito / laajemmat valikoimat / kirjaston parempi sijainti / alempi hinta / parempi tiedotus / palvelut ovat riittävät / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Harrastetoiminta

33. Harrastatko jotakin seuraavista:

- soittaminen
- kuvataiteet
- kirjoittaminen
- valokuvaus
- videokuvaus
- tanssi
- laulaminen
- näytteleminen

34. Oletko mukana jossakin kulttuuriin liittyvässä harrastetoiminnassa (esim. harrastelijoiden lukupiiri, kuoro, näytelmäkerho tms.)

kyllä / ei

35. Onko se

venäjänkielistä / suomenkielistä / sekä venäjän- että suomenkielistä / englanninkielistä / ruotsinkielistä / muun kielistä

36. Mikä lisäisi osallistumistasi harrastetoimintaan

parempi kielitaito / toisenlainen tarjonta / alempi hinta / parempi tiedotus / olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Yhdistystoiminta

37. Toimitko jossakin yhdistyksessä

kyllä / ei

38. Toimiiko yhdistys

vain Suomessa / vain Venäjällä / molemmissa / maailmanlaajuisesti

39. Mihin yhdistyksen toiminta lähinnä liittyy

kulttuuri / kieli / urheilu / uskonto / venäjänkielisen vähemmistön etujen edistäminen / muu, mikä _____

40. Mikä lisäisi osallistumistasi yhdistystoimintaan

parempi kielitaito / toisenlainen tarjonta / alempi hinta / parempi tiedotus / tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Tiedotus

41. Mistä saat tietoa suomenkielisistä kulttuuripalveluista Suomessa

TV / radio / lehdet / Internet / tuttavapiiri / muu; mikä _____

42. Mistä saat tietoa venäjänkielisistä kulttuuripalveluista Suomessa

TV / radio / lehdet / Internet / tuttavapiiri / muu, mikä _____

43. Saatko mielestäsi tarpeeksi tietoa kulttuuripalveluista Suomessa

kyllä / ei

44. Mikä omassa elämässäsi rajoittaa eniten suomenkielisten kulttuuripalvelujen käyttöä

puutteet kielitaidossa / huono tarjonta / ajanpuute / liian kallista / en tiedä, mistä saisi tietoa / olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

45. Mikä omassa elämässäsi rajoittaa eniten venäjänkielisten kulttuuripalvelujen käyttöä

puutteet kielitaidossa / huono tarjonta / ajanpuute / liian kallista / en tiedä, mistä saisi tietoa / olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

46. Mikä lisäisi kulttuuripalvelujen käyttöä

parempi kielitaito / toisenlainen tarjonta / alempi hinta / parempi tiedotus / olen tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Osaamispotentiaali ja työllistyminen

47. Oletko saanut kulttuurin tuottamiseen (esim. muusikko, laulaja, kuvataiteilija, tanssija, kirjailija), tutkimukseen tai arviointiin (esim. kulttuurin tutkimus, taiteiden tutkimus, museoala, kirjastoala) liittyvän koulutuksen?

kyllä / ei

48. Jos vastasit kyllä edelliseen, pystytkö käyttämään asiantuntemustasi kulttuurialalta nykyisessä opiskelussasi / työssäsi?

kyllä / ei / osittain

49. Opiskeletko tällä hetkellä kulttuurin tuottamiseen, tutkimukseen tai arviointiin liittyvää alaa?

kyllä / ei

50. Liittykö oman tämänhetkisen toimintasi kulttuurin tuottamiseen, tutkimiseen tai arvioimiseen

kyllä / ei

51. Suunnitteletko jatkossa työllistymistä kulttuurin aloille?

kyllä / ei

52. Haluaisitko silloin toimia

jonkun palveluksessa / itsenäisenä kulttuurintekijänä/taiteilijana / perustaa yrityksen

53. Mitkä ovat suurimmat esteet työllistymiselle kulttuurin aloilla

ei sopivaa koulutusta / ei työkokemusta / kielitaidon puute / tiedonpuute / kontaktien puute / ongelmat rahoituksessa / muu, mikä _____

54. Mikä edistäisi työllistymistä kulttuurin aloille

koulutus / työkokemus / parempi kielitaito / tieto alalla toimimisesta / kontaktien luonti alalla toimiviin / rahoituksen järjestyminen / muu, mikä _____

Omat kommentit:

Yhteystiedot arvontaa varten:

Kyselykaavakkeen vastaukset analysoidaan ja saadun tiedon perusteella laaditaan selvitys siitä, millaisia kulttuuripalveluja ja millä kielellä Suomessa asuvat venäjänkieliset käyttävät, mitä hyviä puolia ja puutteita palveluissa heidän kannaltaan on ja miten niitä voitaisiin parantaa.

Vastauksistanne kiittäen

Ekaterina Protassova, Helsingin yliopisto, nykykielten laitos, venäjän kieli,
ekaterina.protassova@helsinki.fi

Anelma Lammi, Helsingin yliopisto, nykykielten laitos, venäjän kieli, anelma.lammi@helsinki.fi

Anneli Ojala, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti, anneli.ojala@rusin.fi

LIITE 3

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Haastattelujen pohjana toiminut kyselyrunko

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti ja Helsingin yliopiston nykykielten laitos selvittävät opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta Suomessa asuvien venäjänkielisten kulttuuripalveluiden käyttöä.

Yksi osa selvitystä on kyselykaavake, joka on julkaistu verkossa osoitteessa

Peruskysymykset

Laitoksen virallinen nimi

___

Vastaajan nimi ja yhteystiedot

___

Laitoksen sijainti (kaupunki, kunta)

___

Jos on toimipisteitä muissa kaupungeissa/kunnissa:

kuinka monta ___

missä ___

Kansallisuus

suomalainen / kansainvälinen / ulkomainen; mikä maa ___

Omistussuhde

valtion / kunnan / seurakunnan / muun julkisyhteisön / voittoa tavoittelematon yhteisö / yksityinen

Laitoksen ikä

perustettu vuonna ___

Henkilökunnan määrä

___ työntekijää

Henkilökunnan kielitaito

suomi

ruotsi

englanti

venäjä

muu/muut, mikä/mitkä ___

Kielet, joilla palveluja tarjotaan

suomi

ruotsi

englanti

venäjä

muu/muut, mikä/mitkä ___

Mikä on yllä ilmoitettujen kielten osuus tarjonnassa

suomi

ruotsi

englanti

venäjä

muu/muut, mikä/mitkä ___

Kulttuuripalveluihin liittyvät kysymykset

Kulttuurin alat

Rastita ne kulttuurin alat, joita tarjotaan

klassinen musiikki / kevyt musiikki / ooppera ja baletti / teatteri / tanssi / elokuva / kuvataiteet /
museot / festivaalit / kirjallisuus / muu/muut; mikä/mitkä ___

Kuinka monta tapahtumaa vuodessa

- elokuva: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10
- teatteri: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10
- konsertti ja/tai tanssiesitys: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10
- taidemuseo ja/tai taidegalleria: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10
- muu museo ja/tai taidegalleria: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10
- ooppera: 0 / 1-5 / 5-10 / yli 10

Mikäli rastitit teatterin, esitys on

venäjäksi / suomeksi / joko venäjäksi tai suomeksi / ruotsiksi / jollakin muulla kielellä

Jos tarjonnassa on elokuvia, ne ovat lähinnä

venäjäksi / suomeksi / joko venäjäksi tai suomeksi / ruotsiksi / jollakin muulla kielellä

Jos tarjonnassa on kuvataiteita (esim. maalaus, kuvanveisto, grafiikka, valokuva), ne ovat lähinnä

venäläistä / suomalaista / sekä venäläistä että suomalaista / kansainvälistä

Media

Onko radiossa ollut tietoa laitoksesta

suomalaisilla YLE:n radioasemilla / kaupallisilla suomalaisilla / Suomessa toimivilla venäjänkielisillä / Venäjän radioasemilla / sekä venäjänkielisillä suomalaisilla että suomenkielisillä / toimintaamme ei ole esitelty radiossa / jokin muu; mikä _____

Onko TV:ssä ollut tietoa laitoksesta

suomalaisilla TV-kanavilla / venäläisillä TV-kanavilla / sekä suomalaisilla että venäläisillä / toimintaamme ei ole esitelty TV:ssä / jokin muu; mikä _____

Onko laitoksella omat sivut Internetissä

on / ei

Jos vastasit kyllä, millä kielillä sivut löytyvät

suomi

ruotsi

englanti

venäjä

muu/muut, mikä/mitkä ____

Onko lehdistössä tietoa laitoksesta

suomenkieliset sanomalehdet / suomenkieliset aikakauslehdet / Suomessa ilmestyvät
venäjänkieliset lehdet / ilmaisjakelulehdet

Mikä lisäisi median käyttöä laitoksen palveluista tiedotettaessa?

kielitaitoon liittyvät kysymykset / henkilökunnan kuormituksen liittyvät kysymykset / taloudelliset
kysymykset / media ei ole tehokkain tapa levittää tietoa / olemme tyytyväisiä nykyiseen
tilanteeseen / jokin muu; mikä _____

Sosiaalinen media

Onko laitoksella omat sivut sosiaalisessa mediassa (esim. blogit, vKontakte, Odnoklassniki,
Facebook, Twitter)

kyllä / ei

Jos vastasit edelliseen myöntävästi, millä kielellä / kielillä ne ovat

suomi

ruotsi

englanti

venäjä

muu/muut, mikä/mitkä ____

Kirjastopalvelut tai muu kirjallisen materiaalin jako

Onko laitoksellanne kirjasto tai muu kirjallisen materiaalin jakopiste

on / ei

Millä kielellä teokset (materiaalit) ovat?

venäjän kielellä / suomen kielellä / sekä venäjän että suomen kielellä / englanniksi / ruotsiksi /
jollakin muulla kielellä; millä _____

Kuinka paljon on teoksia (materiaaleja) venäjän kielellä?

_____

Mikä lisäisi teosten (materiaalien) tarjontaa tehokkaimmin

kielitaitoon liittyvät kysymykset / henkilökunnan kuormituksen liittyvät kysymykset / taloudelliset kysymykset / olemme tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen / jokin muu; mikä _____

Harrastetoiminta

Järjestääkö laitoksenne jotakin kulttuuriin liittyvää harrastetoimintaa

kyllä / ei

Jos vastasit edelliseen kyllä, merkitse alle, mille alalle / aloille järjestämänne harrastetoiminta liittyy

- soittaminen
- kuvataiteet
- kirjoittaminen
- valokuvaus
- videokuvaus
- tanssi
- laulaminen
- näytteleminen

Kuinka paljon järjestämäännne harrastetoimintaan osallistuu

_____

Onko tällainen harrastetoiminta

venäjänkielistä / suomenkielistä / sekä venäjän- että suomenkielistä / englanninkielistä / ruotsinkielistä / muun kielistä; muu; mikä _____

Mikä lisäisi mahdollisuuksianne järjestää harrastetoimintaa

kielitaitoon liittyvät kysymykset / henkilökunnan kuormituksen liittyvät kysymykset / taloudelliset kysymykset / olemme tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen / jokin muu; mikä _____

Yhdistystoiminta

Osallistuuko laitoksenne johonkin yhdistystoimintaan

kyllä / ei

Toimiiko yhdistys

vain Suomessa / vain Venäjällä / molemmissa / maailmanlaajuisesti

Mihin yhdistyksen toiminta lähinnä liittyy

kulttuuri / kieli / urheilu / uskonto / venäjänkielisen vähemmistön etujen edistäminen / muu, mikä _____

Onko tällainen yhdistystoiminta

venäjänkielistä / suomenkielistä / sekä venäjän- että suomenkielistä / englanninkielistä / ruotsinkielistä / muun kielistä; muu; mikä _____

Mikä lisäksi osallistumistanne yhdistystoimintaan

kielitaitoon liittyvät kysymykset / henkilökunnan kuormituksen liittyvät kysymykset / taloudelliset kysymykset / olemme tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen / jokin muu; mikä _____

Tiedotus

Miten mielestänne olisi tehokkainta levittää tietoa suomenkielisistä kulttuuripalveluista Suomessa

TV / radio / lehdet / Internet / tuttavapiiri / muu; mikä _____

Miten mielestänne olisi tehokkainta levittää tietoa venäjänkielisistä kulttuuripalveluista Suomessa

TV / radio / lehdet / Internet / tuttavapiiri / muu, mikä _____

Saavatko Suomessa asuvat venäjänkieliset tarpeeksi tietoa kulttuuripalveluista Suomessa

kyllä / ei

Saavatko Suomessa asuvat venäjänkieliset tarpeeksi tietoa oman laitoksenne palveluista

kyllä / ei

Mikä teidän mielestänne rajoittaa eniten suomenkielisten kulttuuripalvelujen käyttöä Suomessa asuvien venäjänkielisten parissa

puutteet kulttuuripalveluiden tarjoajien kielitaidossa / puutteet kulttuuripalveluiden käyttäjien kielitaidossa / huono tarjonta / ajanpuute / liian kallista / eivät tiedä, mistä saisi tietoa / olemme tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Mikä teidän mielestänne rajoittaa eniten venäjänkielisten kulttuuripalvelujen käyttöä Suomessa asuvien venäjänkielisten parissa

puutteet kulttuuripalveluiden tarjoajien kielitaidossa / puutteet kulttuuripalveluiden käyttäjien kielitaidossa / huono tarjonta / ajanpuute / liian kallista / eivät tiedä, mistä saisi tietoa / olemme tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Mikä lisäksi kulttuuripalvelujen käyttöä

kulttuuripalveluiden tarjoajien parempi kielitaito / kulttuuripalveluiden käyttäjien parempi kielitaito / erilainen tarjonta / edullisempi hinta / parempi tiedotus tarjolla olevista palveluista / olemme tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen / en osaa sanoa / jokin muu; mikä _____

Osaamispotentiaali ja työllistyminen

Mikä on arvionne siitä, kuinka paljon Suomessa asuvien venäjänkielisten joukossa on omaan alaanne liittyvän koulutuksen saaneita

_____

Onko omassa laitoksessanne töissä Suomessa asuvia venäjänkielisiä

kyllä / ei

Jos vastasit kyllä, mihin ryhmään he kuuluvat

saanut / saaneet alan koulutuksen _____

opiskelevat alaa _____

muu, avustava henkilökunta _____

Mitkä ovat suurimmat esteet työllistymiselle kulttuurin aloilla Suomessa asuvilla venäjänkielisillä

ei sopivaa koulutusta / ei työkokemusta / kielitaidon puute / tiedonpuute / kontaktien puute / ongelmat rahoituksessa / muu, mikä _____

Mikä edistäisi Suomessa asuvien venäjänkielisten työllistymistä kulttuurin aloille

koulutus / työkokemus / parempi kielitaito / tieto alalla toimimisesta / kontaktien luonti alalla toimiviin / rahoituksen järjestäminen / muu, mikä _____

Omat kommentit:

Haastattelujen vastaukset analysoidaan ja saadun tiedon perusteella laaditaan selvitys siitä, millaisia kulttuuripalveluja ja millä kielellä Suomessa asuvat venäjänkieliset käyttävät, mitä hyviä puolia ja puutteita palveluissa heidän kannaltaan on ja miten niitä voitaisiin parantaa.

Vastauksistanne kiittäen

Anelma Lammi, Helsingin yliopisto, nykykielten laitos

LIITE 4

Suomen venäjänkieliset kulttuuripalveluiden käyttäjinä ja tuottajina

Haastatellut laitokset ja järjestöt (edustajan sukunimen mukaan aakkosjärjestyksessä)

1. Almi, Heidi	Suomen Kansallisooppera
2. Gusatinsky, Eilina	Spektr-lehti
3. Jokela, Merja	Suomi-Venäjä- Seura
4. Klejerova, Tatjana	Venäjän Tiede- ja Kulttuurikeskus
5. Kol, Ljudmila	LiteraRus
6. Lapina-Balk, Elena	Taivas
7. Marttila, Erna	Venäjän ja Itä-Euroopan Instituutin kirjasto
8. Niemi, Margarita	Tampereen venäläinen klubi
9. Nisula, Saija	Aleksanterin teatteri
10. Närhi, Tapani	Savoy-teatteri
11. Peltoinen, Galina	Turun venäläinen klubi
12. Pikkarainen, Merja	Tusovka ry
13. Portnik, Georgi	Triada Art Union
14. Potchinchtchikov, Petr	Faro
15. Puolimatka, Eliisa	Helsingin kaupunginkirjasto
16. Reijonen, Irma	Slaavilainen kirjasto
17. Särkinen, Ulla	Imatran kulttuurikeskus